

תנאי החתימה.

באוסטריה־אונגריה: לשנה: 10.50 קראנען, לחצי שנה: 5.25 קראנען, לרבע שנה: 2.70 קראנען.

ברוסיה: לשנה: 4 רו"כ, לחצי שנה: 2 רו"כ, לרבע שנה: 1 רו"כ.

בשאר ארצות: באשכנז לשנה: 9 מארק, באנגליה לשנה: 8 שילינג, בשאר ארצות לשנה: 11 פרנק, בארץ ישראל לשנה: 10 פרנק

ההותמים לשנה שלמה יקבלו בסוף השנה תשורה יפה הנם.

דמי החתימה יוכלו לשלם גם לשעורין: 2 רובל בעת החתימה, ושני הרובל הנותרים בראשית הרבע השני (ובשאר ארצות בכסף המדינה לפי הקורס).

מחיר כל נומר 10 קאפ', 25 העללער.

עם „הפדגוג":

באוסטריה־אונגריה:

לשנה: 15.50 קראנען, לחצי שנה: 7.75 קראנען, לרבע שנה 3.90 קראנען.

ברוסיה:

לשנה: 6 רו"כ, לחצי שנה: 3 רו"כ, לרבע שנה 1.50.

בשאר ארצות:

באשכנז לשנה: 13 מארק, באנגליה לשנה: 12 שיללינג, בשאר ארצות לשנה: 17 פרנק, בארץ ישראל לשנה: 16 פרנק.

בעד תלוף האדריסה 20 קאפ.

מחיר מודעות: בעד כל שורה קטנה פטיט 38 ה', 15 ק'.

קְרָקוֹי, יום ד', כ"ז תמוז תרס"ג. **גליון מא־מב.** Krakau, 22 Juli (9 Juli) 1903.
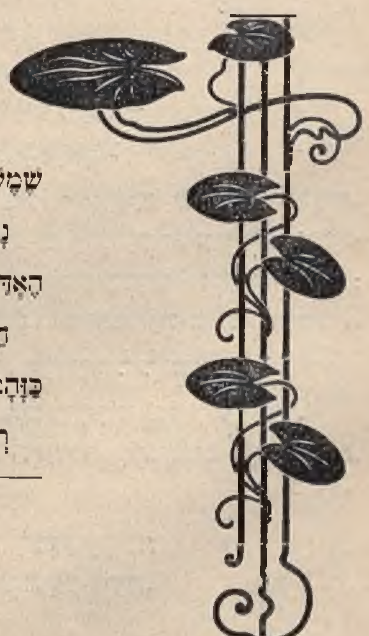

עֶרֶב־קַיִץ.

שֶׁמֶשׁ עֲרָבַיִם
נָשַׁק כְּנַף יָם,
הֶאְדִּים שָׁמַיִם,
הִפֵּז עֵץ רָם,
כַּזָּהָב הַנִּתָּךְ
רְאִי הָאֲגַם.

צְלָלִים נִמְהָרִים
מְטַפְּסִים בַּקִּיר,
מְלַוִּים הַגְּדֵרִים,
מְכַסִּים הַנִּיר,
וְהַפּוּשִׁית [1]) מוּעָפָה
וּתְזַמֵּם לָהּ שִׁיר...

שָׁאוּל טְשֶׁרְנִיחוֹבְסְקִי.

[1]) Жукъ Käfer.

יַלְדֵי יְרוּשָׁלָיִם.

(מִסִּפּוּרֵי הַחֻרְבָּן)

הַשֶּׁמֶשׁ שׁוֹקַעַת; וַאֲנִי וְאָבִי גָּמַרְנוּ לֶאֱכֹל אֶת הַסְּעֻדָּה הָאֲבֵלָה, סְעֻדַּת הַהַפְסָקָה, בֵּיצָה טְבוּלָה בָאֵפֶר, וַנָּקָם מִן הַשְּׁרַפְרַפִּים [1]) הַנְּמוּכִים, שֶׁסָּעַדְנוּ עֲלֵיהֶם, לָלֶכֶת לְבֵית הַמִּדְרָשׁ. חַרְבִּי, חֶרֶב הָעֵץ, שֶׁעָשָׂה לוֹ אָחִי הַגָּדוֹל, מוּטֶּלֶת לָאָרֶץ כִּכְלִי אֵין חֵפֶץ בּוֹ. נִכָּר הוּא שֶׁהַגִּבּוֹר, אֲשֶׁר חָגַר אוֹתָהּ עַל מָתְנָיו, נִצַּח בַּמִּלְחָמָה, וַיְפַתְּחֶנָּה וַיַּשְׁלִיכֶנָּה לָאָרֶץ; וְעַתָּה הוּא הוֹלֵךְ לִבְכּוֹת אֶת הַחֲלָלִים, חַלְלֵי בְּנֵי עַמּוֹ, אֲשֶׁר נָפְלוּ בְּחֶרֶב הַבַּרְזֶל אֲשֶׁר לָאוֹיֵב.

אִמִּי הַטּוֹבָה הִגִּישָׁה לָנוּ דּוּמָם אֶת הַ„קִּינוֹת" (כִּי גַּם לִי הָיְתָה „קִינָה" קְטַנָּה בְּאוֹתִיּוֹת גְּדוֹלוֹת וּשְׁחוֹרוֹת, קִינָה לִי לְבָד). כַּאֲשֶׁר לָקַחְתִּי אֶת קִינָתִי מִיָּדָהּ, הִבַּטְתִּי אֶל פָּנֶיהָ הָעֲצוּבִים וָרָאִיתִי, כִּי דְּמָעוֹת תְּלוּיוֹת לָהּ עַל עַפְעַפֶּיהָ; וּכְרֶגַע וְדִמְעָה אַחַת גְּדוֹלָה נָפְלָה עַל קִינָתִי הַקְּטַנָּה וַתִּתְכַּמֵּנָה.

דּוּמָם יָצָא אָבִי מִן הַבַּיִת וְדוּמָם יָצָאתִי גַּם אֲנִי אַחֲרָיו; גַּם שָׁלוֹם לֹא אָמַרְתִּי לְאִמִּי: אֵין שָׁלוֹם לָאֲבֵלִים, לִבְנֵי הַחֻרְבָּן.

דְּמָמָה עֲצוּבָה בָּרְחוֹב. יְהוּדִים גְּדוֹלִים וּקְטַנִּים הוֹלְכִים לְאַט, כְּפוּפִים כִּזְקֵנִים וְקִינוֹת בִּידֵיהֶם; גַּם הַיְלָדִים אֵינָם אֶלָּא זְקֵנִים קְטַנִּים... אֵין זֹאת, כִּי מַשָּׂא כָבֵד הִיא הַקִּינָה הַקְּטַנָּה הַזֹּאת, וְעַל כֵּן כָּל נוֹשְׂאֶיהָ שְׁחוּחִים וּבוֹכִים תָּמִיד...

וַאֲנִי הוֹלֵךְ אַחֲרֵי אָבִי, קִינָה קְטַנָּה בְּיָדִי וְחֻרְבָּן גָּדוֹל בִּלְבָבִי.

נָשָׂאתִי עֵינַי הַשָּׁמַיְמָה, וְהִנֵּה — שְׂרֵפָה נוֹרָאָה! — פְּאַת־הַיָּם בּוֹעֶרֶת כֻּלָּהּ בְּאֵשׁ אֲדֻמָּה כַּדָּם. הִנֵּה עַמּוּדִים גְּבֹהִים עַד לֵב הַשָּׁמַיִם וְלֶהָבָה נוֹרָאָה לוֹהֶטֶת בָּהֶם מִכַּף רַגְלָם וְעַד רֹאשָׁם; וּמֵאַחֲרֵי הָעַמּוּדִים כְּתַבְנִית הֵיכָל, וְזִרְמֵי אֵשׁ אֲדֻמָּה וּלְבָנָה מְמַלְּאִים אוֹתוֹ וְשׁוֹטְפִים בֵּין קִירוֹתָיו.

שְׂרֵפַת הַמִּקְדָּשׁ...

* * *

בָּאנוּ אֶל בֵּית הַמִּדְרָשׁ.

כָּל הָאֲנָשִׁים יוֹשְׁבִים לָאָרֶץ וְנֵרוֹת קְטַנִּים וְכֵהִים בִּידֵיהֶם, וּצְלָלִים שְׁחוֹרִים, צְלָלִים גְּבֹהִים מִתְנוֹעֲעִים דּוּמָם עַל הַקִּירוֹת מִסָּבִיב. אֵין זֹאת כִּי צִלְלֵי הַגִּבּוֹרִים הָעֲנָקִים הֵם, גִּבּוֹרֵי יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר נִלְחֲמוּ עַל אַרְצָם וְעַל מִקְדָּשָׁם בְּחֶרֶב וּבָאֵשׁ וּבַדָּם, נִלְחֲמוּ וְנָפְלוּ, הֵם וְחַרְבָּם בְּיָדָם. וְצִלְלֵי הָעֲנָקִים הָאֵלֶּה מִטַּלְּלִים עַתָּה עַל קִירוֹת בֵּית הַמִּדְרָשׁ, וּמַבִּיטִים בְּעֵינֵי הָאֹפֶל שֶׁלָּהֶם עַל בְּנֵי בְנֵיהֶם הַקְּטַנִּים וְהַדַּלִּים הַיּוֹשְׁבִים לָאָרֶץ וּבוֹכִים...

וַאֲרוֹן הַקֹּדֶשׁ הִתְפַּשֵּׁט אֶת הַפָּרֹכֶת הַיָּפָה עִם הַ„מָּגֵן דָּוִד" שֶׁל זָהָב אֲשֶׁר עָלֶיהָ וַיִּתְכַּס כֻּלּוֹ בָאֹפֶל. דּוֹמֶה אֲנִי שֶׁשְּׁנֵי הָאֲרָיוֹת, אֲשֶׁר מִשְּׁנֵי עֶבְרֵי אֲרוֹן הַקֹּדֶשׁ מַבִּיטִים אֵלַי מִתּוֹךְ הָאֹפֶל וְהֵמָּה זוֹעֲפִים מְאֹד, וּשְׁנֵי הַכְּרוּבִים הָאוֹחֲזִים בַּלֻּחוֹת אֲשֶׁר עַל אֲרוֹן הַקֹּדֶשׁ מִמַּעַל, מְחַבְּקִים הַפַּעַם אֶת הַלֻּחוֹת בְּיֶתֶר עֹז, כִּמְפַחֲדִים פֶּן יָבֹאוּ וְיִגְזְלוּם מֵהֶם.

וְהַחַזָּן עָלָה וַיֵּשֶׁב עַל הַמַּדְרֵגָה אֲשֶׁר לִפְנֵי אֲרוֹן הַקֹּדֶשׁ:

אֵיכָה יָשְׁבָה בָדָד
הָעִיר רַבָּתִי עָם —
הָיְתָה כְּאַלְמָנָה!

וְהַחַזָּן קוֹרֵא וּבוֹכֶה, וְהָאֲנָשִׁים שׁוֹמְעִים וּבוֹכִים. כִּמְדֻמֶּה לִי, שֶׁגַּם הַכְּרוּבִים עַל אֲרוֹן הַקֹּדֶשׁ עוֹמְדִים וּבוֹכִים, גַּם סִפְרֵי הַתּוֹרָה שֶׁבְּתוֹךְ אֲרוֹן הַקֹּדֶשׁ עוֹמְדִים וּבוֹכִים; וְהַצְּלָלִים הַגְּבֹהִים עוֹמְדִים וּמַבִּיטִים, אַךְ בָּכֹה לֹא יִבְכּוּ...

גַּם אֲנִי אֵינֶנִּי בוֹכֶה, אֵינֶנִּי יָכוֹל לִבְכּוֹת...

וַאֲנִי מַרְגִּישׁ כְּמוֹ מַיִם רוֹתְחִים בָּאוּ לְתוֹךְ עֵינָי.

וְהַנֵּרוֹת הַכֵּהִים הִתְחִילוּ מִתְנוֹעֲעִים אָנֶה וָאָנָה, מִתְנוֹעֲעִים וּמְרַקְּדִים...

בָּכֹה תִבְכֶּה בַּלַּיְלָה
וְדִמְעָתָהּ עַל לֶחֱיָהּ.

---

[1]) סַפְסָלִים קְטַנִּים.

וְהַחַזָּן קוֹרֵא וּבוֹכֶה וְהָאֲנָשִׁים שׁוֹמְעִים וּבוֹכִים, וְהַנֵּרוֹת מְרַקְּדִים וּמְרַקְּדִים...

כְּנִרְאֶה, זֶה דֶּרֶךְ נֵרוֹת הַחֻרְבָּן לְרַקֵּד לְקוֹל בֶּכִי...

* * *

וְהַנֵּרוֹת הוֹלְכִים וּמִתְרַבִּים כְּכוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם לָרֹב, אַךְ כְּכָל אֲשֶׁר יִרְבּוּ הַנֵּרוֹת כֵּן יִגְדַּל הַחֹשֶׁךְ. וּכְכָל אֲשֶׁר יִרְבּוּ, כֵּן יִקְטְנוּ וְיִכְהוּ וְכֵן יוֹסִיפוּ לְרַקֵּד וּלְהִסְתּוֹבֵב...

וְהִנֵּה הַנֵּרוֹת הַכֵּהִים חֻבְּרוּ יַחַד וַיִּהְיוּ לְאֵשׁ שְׁחוֹרָה אַחַת גְּדוֹלָה וַאֲיֻמָּה מְאֹד; — — —

— — — וְהָאֵשׁ הַשְּׁחוֹרָה לוֹהֶטֶת בִּקְירוֹת הַהֵיכָל וְלוֹהֶבֶת אֶת הַמִּגְדָּלִים, וְעַמּוּדֵי עָשָׁן אֲדֻמִּים כְּדָם עוֹלִים הַשָּׁמַיְמָה; וִילָלָה מָרָה וְקוֹל תְּרוּעָה וּמַשַּׁק נֶשֶׁק נִשְׁמָעִים מִסָּבִיב.

הִבַּטְתִּי סְבִיבִי, וְהִנֵּה אֵין יְהוּדִים הַיּוֹשְׁבִים לָאָרֶץ וּבוֹכִים, אַךְ צְלָלִים־עֲנָקִים חֲמוּשִׁים בְּחַרְבוֹת אֵשׁ לֶהָבָה נִלְחָמִים בִּגְבוּרָה נִפְלָאָה בִּגְדוּדֵי הָאוֹיֵב הָרַבִּים וּמַפִּילִים בָּהֶם חֲלָלִים חֳמָרִים, חֳמָרִים. וְהָאֵשׁ הוֹלֶכֶת וּגְדוֹלָה, וְהָעֲנָקִים נִלְחָמִים וְהוֹרְגִים בְּאוֹיְבֵיהֶם בְּקוֹל יְלָלָה אֲיֻמָּה; וְהָאוֹיְבִים הָרַבִּים נוֹפְלִים כְּעָמִיר מֵאַחֲרֵי הַקּוֹצֵר. נוֹפְלִים וּמֵתִים בְּקוֹל תְּרוּעָה פְּרוּעָה מְאֹד.

קוֹל נָתְנוּ בְּבֵית יְיָ
כְּיוֹם מוֹעֵד.

וְהָעֲנָקִים מוֹסִיפִים לְהִתְנַפֵּל עֲלֵיהֶם בְּקוֹל יִלְלַת־רָעָם, וְהָאוֹיְבִים נְמוֹגִים וְנוֹפְלִים בִּתְרוּעַת נִצָּחוֹן וּמֵתִים. וְהַלֶּהָבָה אוֹכֶלֶת וְלוֹהֶטֶת אֶת הַהֵיכָל וְהַדְּבִיר וְחוֹדֶרֶת אֶל קֹדֶשׁ הַקֳּדָשִׁים...

וּכְכָל אֲשֶׁר תִּגְבַּר הָאֵשׁ, כֵּן יִגְדַּל הַחֹשֶׁךְ וְכֵן תִּגְדַּל הַיְלָלָה.

וְהַכֹּהֲנִים לְבוּשִׁים בִּגְדֵי בַד קֹדֶשׁ נֶאֱסָפִים כֻּלָּם אֶל מִזְבַּח אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הַמֻּקָּף לֶהָבָה גְּדוֹלָה כְּחוֹמַת אֵשׁ סָבִיב. וְהַכֹּהֵן הַגָּדוֹל בְּרֹאשָׁם וְהוּא לָבוּשׁ הַחֹשֶׁן וְהָאֵפוֹד עִם פַּעֲמוֹנֵי הַזָּהָב אֲשֶׁר בְּשׁוּלָיו וְצִיץ הַקֹּדֶשׁ עַל מִצְחוֹ.

— קוּמוּ, אַחַי, וְנֵלֵכָה! — אָמַר הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל אֶל אֶחָיו הַכֹּהֲנִים, — עַתָּה הִגִּיעָה עִתֵּנוּ!

וְהַכֹּהֵן הַגָּדוֹל הוֹלֵךְ וְכָל הַכֹּהֲנִים לְבוּשִׁים בִּגְדֵי בַד קֹדֶשׁ הוֹלְכִים אַחֲרָיו בֵּין לַהֲבוֹת הָאֵשׁ שְׁנַיִם, שְׁנַיִם, עַד בֹּאָם אֶל מִגְדָּל אֶחָד, הַמִּתְנַשֵּׂא כְּסֶלַע עֹז בְּיָם הָאֵשׁ הַשּׁוֹטֵף מִסָּבִיב. וּלְשׁוֹן הַלֶּהָבָה הֵחֵלָּה כְּבָר לְלַחֵךְ גַּם אֶת רַגְלֵי הַמִּגְדָּל הַזֶּה.

וְהַכֹּהֵן הַגָּדוֹל עוֹלֶה בְּמַעֲלוֹת הַשַּׁיִשׁ אֲשֶׁר לַמִּגְדָּל, וּפַעֲמוֹנֵי הַזָּהָב אֲשֶׁר לָאֵפוֹד מְצַלְצְלִים בְּלֶכְתּוֹ — וְאַחֲרָיו הַכֹּהֲנִים אֶחָיו; וְהֵם עוֹלִים מַעְלָה מַעְלָה עַל מַעֲלוֹת הַשַּׁיִשׁ עַד הַגִּיעָם עַד רֹאשׁ הַמִּגְדָּל.

וְהַכֹּהֵן הַגָּדוֹל מַבִּיט רֶגַע אֶל יָם הָאֵשׁ הַסּוֹעֵר וּבוֹעֵר מִתַּחַת וּבוֹלֵעַ אֶת כָּל תִּפְאֶרֶת יִשְׂרָאֵל. אַחַר נָשָׂא עֵינָיו הַשָּׁמַיְמָה וּבְיָדוֹ הֵרִים מַפְתֵּחַ הַזָּהָב, אֲשֶׁר לַחֲצַר אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, וַיֹּאמַר:

„אֱלֹהַי! אַתָּה הִפְקַדְתַּנִי לְנֶאֱמַן בֵּיתְךָ, וַתָּשֶׂם עַל שִׁכְמִי מַפְתֵּחַ חֲצַר קָדְשֶׁךָ; וְאוּלָם — אֲהָהּ! — בֵּיתְךָ לֹא שָׁמַרְתִּי, גּוֹיִם עָרִיצִים בָּאוּ שְׁעָרָיו וַיְחַלְּלוּהוּ וַיְשַׁלְּחוּהוּ בָּאֵשׁ, קַח אֵפוֹא, אֵלִי, מִיָּדִי אֶת פִּקְדוֹנְךָ!"

וְהִנֵּה יַד אֵשׁ שְׁלוּחָה אֵלָיו מִן הַשָּׁמַיִם וַתִּקַּח מִיָּדוֹ אֶת מַפְתֵּחַ הַזָּהָב וַתֵּעָלֵם.

— עַתָּה גַּם רוּחִי בְּיָדְךָ אַפְקִידָה! — קָרָא הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל.

וַיִּתְנַפֵּל אֶל יָם הָאֵשׁ אֲשֶׁר מִתַּחַת.

— וְגַם אָנוּ רוּחֵנוּ בְּיָדְךָ נַפְקִידָה! — קָרְאוּ הַכֹּהֲנִים פֶּה אֶחָד.

וַיִּתְנַפְּלוּ אֶל יָם הָאֵשׁ אֲשֶׁר מִתַּחַת.

וַיִּשְׁמַע הַמִּגְדָּל וַיִּתְחַלְחַל וַיִּתְנַפֵּל גַּם הוּא אֶל יָם הָאֵשׁ אֲשֶׁר מִתַּחַת.

וְהַלֶּהָבָה שָׁלְחָה לְעֻמָּתָם לְשׁוֹן אֵשׁ אֲדֻמָּה וַתִּבְלַע אֶת הַקָּרְבָּנוֹת הָאֵלֶּה וְלֹא נוֹדַע כִּי בָאוּ אֶל קִרְבָּהּ...

* * *

הַמִּקְדָּשׁ שָׂרוּף, יְרוּשָׁלַיִם חֲרֵבָה,
צִיּוֹן מִדְבָּר הָיְתָה,
יְרוּשָׁלַיִם — שְׁמָמָה,
בֵּית קָדְשֵׁנוּ וְתִפְאַרְתֵּנוּ,
אֲשֶׁר הִלְלוּךָ אֲבוֹתֵינוּ,
הָיָה לִשְׂרֵפַת אֵשׁ;
וְכָל מַחֲמַדֵּינוּ
הָיָה לְחָרְבָּה.

הַגִּבּוֹרִים הַנּוֹאָשִׁים, אַחֲרֵי עֲשׂוֹתָם שַׁמּוֹת בִּמְחָרִיבֵי אַרְצָם וּמִקְדָּשָׁם, נָפְלוּ עַל חַרְבָּם, אוֹ הִתְנַפְּלוּ אֶל הַלֶּהָבָה וַיָּמוּתוּ מוֹת גִּבּוֹרִים קְדוֹשִׁים עַל עַמָּם וְאַרְצָם; וְיִתְרָם הָלְכוּ שְׁבִי לִפְנֵי צָר. וַאֲנִי תוֹעֶה בֵּין חָרְבוֹת יְרוּשָׁלַיִם.

— הָהּ, אֵיכָה, אָבִי הַטּוֹב? אַיֵּךְ, אִמִּי הָאֲהוּבָה? — קָרָאתִי בִּבְכִי מַר וְאֵין עוֹנֶה; אַךְ הֵד נוֹרָא עוֹנֶה לְעֻמָּתִי מִן הֶחֳרָבוֹת אֲשֶׁר מִסָּבִיב.

וַאֲנִי הוֹלֵךְ וְתוֹעֶה הָלְאָה, הָלְאָה — —

וְהִנֵּה עוֹד יְלָדִים קְטַנִּים רַבִּים בָּאִים לְנֶגְדִּי, הוֹלְכִים וְתוֹעִים וּבוֹכִים גַּם הֵם, וְקוֹרְאִים:

— הָהּ, אֵיכָה, אַבָּא? אַיֵּךְ, אִמָּא?

וְהַהֵד הַנּוֹרָא עוֹנֶה לְעֻמָּתָם: „אֵיכָה, אַבָּא? אַיֵּךְ, אִמָּא?"

וַאֲנוּ תוֹעִים יַחַד, תּוֹעִים וּבוֹכִים...

וְהִנֵּה עוֹד יְלָדִים וִילָדוֹת הֲמוֹנִים הֲמוֹנִים, כֻּלָּם יְתוֹמִים וִיתוֹמוֹת קְטַנִּים וְרַכִּים, הוֹלְכִים וּבוֹכִים:

יְתוֹמִים הָיִינוּ וְאֵין אָב...

כָּכָה תָּעִינוּ כֻּלָּנוּ בֵּין חָרְבוֹת יְרוּשָׁלַיִם, תָּעִינוּ וְרָאִינוּ חֲלָלִים רַבִּים, חַלְלֵי חֶרֶב וְחַלְלֵי רָעָב, מֻשְׁלָכִים בְּרֹאשׁ כָּל חוּצוֹת. יְלָדִים רַבִּים הִכִּירוּ בָהֶם אֶת אֲבוֹתֵיהֶם וְאֶת אִמּוֹתֵיהֶם, וַיִּתְנַפְּלוּ עֲלֵיהֶם בְּבִכְיֵי תַמְרוּרִים וַיְחַבְּקוּם וַיְנַשְּׁקוּם בְּלִי הֶרֶף וְלֹא יָכְלוּ לְהִפָּרֵד מֵהֶם. וַאֲנִי וְעוֹד אֲחָדִים כָּמוֹנִי בִּקַּשְׁנוּ בֵּין כָּל הַחֲלָלִים וְלֹא מָצָאנוּ אֶת אֲהוּבֵי נַפְשֵׁנוּ. הָהּ, מָה קִנֵּאתִי בַּחֲבֵרַי הַקְּטַנִּים אֲשֶׁר מָצְאוּ, לְפָחוֹת, אֶת הַגְּוִיָּה הַיְקָרָה שֶׁל אֲבִיהֶם אוֹ שֶׁל אִמָּם, וִיכוֹלִים הֵם לְחַבֵּק לָהּ וּלְנַשֵּׁק לָהּ וְלִשְׁפֹּךְ עָלֶיהָ אֶת נַפְשָׁם הַמָּרָה...

וַאֲנִי – אֻמְלָל – – –

אֵיכָה אַבָּא? אֵיךְ, אִמָּא? – וְצָעַקְתִּי בְּכָל כֹּחִי, אַךְ קוֹלִי לֹא נִשְׁמַע מִקּוֹל הַיְלָלָה הַנּוֹרָאָה אֲשֶׁר פָּרְצָה סְבִיבִי לִרְגָעִים.

וְהִנֵּה קוֹל שַׁעֲטַת סוּסִים וּמַשַּׁק נֶשֶׁק נִשְׁמַע מֵרָחוֹק וְכַעֲבֹר רֶגַע סְבָבוּנוּ חַיָּלִים רוֹמָאִים מִכָּל עֲבָרִים.

– הוֹי, קוּמוּ, יַלְדֵי יְרוּשָׁלַיִם, וּלְכוּ אִתָּנוּ! – קָרָא אֵלֵינוּ שַׂר הַגְּדוּד רַכּוֹת – עִזְבוּ אֶת הַפְּגָרִים הָאֵלֶּה וְאֶת הָעִיר הַשּׁוֹמֵמָה הַזֹּאת; אָבוֹד אָבְדָה יְהוּדָה! קוּמוּ אֵפוֹא, יְלָדִים יָפִים, וּלְכוּ אִתָּנוּ; הֲלֹא טוֹב טוֹב הֱיוֹת עֲבָדִים לְרוֹמִי מִהְיוֹת אֲדֹנִים לְמִדְבַּר שְׁמָמָה זֶה.

אַךְ בִּרְאוֹתוֹ, כִּי אֵינֶנּוּ שׁוֹמְעִים לוֹ הִרְעִים עָלֵינוּ בְּקוֹלוֹ:

– הוֹי, הַכּוּ נָא לִי, קְשֵׁי עֹרֶף! – וַיְצַו לַחַיָּלִים וַיַּפְרִידוּ אֶת הַיְלָדִים וְהַיְלָדוֹת בְּחָזְקָה מֵעַל הַגְּוִיּוֹת הַחֲבִיבוֹת וַיַּאַסְרוּנוּ שְׁנַיִם שְׁנַיִם בְּכַבְלֵי בַרְזֶל וַיִּסְחָבוּנוּ אַחֲרֵיהֶם.

הָעָרִיצִים! לַשָּׁוְא בָּכִינוּ, לַשָּׁוְא הִתְחַנַּנּוּ אֲלֵיהֶם, כִּי יְמִיתוּנוּ פֹּה בָּעִיר הַקֹּדֶשׁ, וְאַל יוֹצִיאוּנוּ מִזֶּה, כִּי אָטְמוּ אָזְנֵיהֶם מִשְּׁמֹעַ אֶת תַּחֲנוּנֵנוּ.

– הוֹי, פְּתָאִים! – קָרְאוּ הַחַיָּלִים – לָמָּה נְמִיתְכֶם וְחַיֵּיכֶם יְקָרִים לָנוּ, אֲצִילֵי בְּנֵי עַמֵּנוּ אוֹהֲבִים עֲבָדִים יָפִים וּשְׁפָחוֹת יָפוֹת וְשַׁלֵּם יְשַׁלְּמוּ מְחִירָם בְּיָד נְדִיבָה.

– עֲבָדִים עַל אַדְמַת נֵכָר! – קָרָאנוּ אֲנַחְנוּ הַיְלָדִים וַנִּתְחַלְחַל.

– שְׁפָחוֹת לָרוֹמָאִים! – קָרְאוּ הַיְלָדוֹת כֻּלָּן וַתִּתְחַלְחַלְנָה גַּם הֵן.

אַךְ הָרוֹמָאִים הֶעָרִיצִים מְשָׁכוּנוּ אַחֲרֵיהֶם וְלֹא שָׂמוּ לֵב לְדִבְרֵינוּ וּלְתַחֲנוּנֵנוּ וַאֲנַחְנוּ הָלַכְנוּ אַחֲרֵיהֶם הָלוֹךְ וּבָכֹה כִּשְׂיוֹת רַבִּים הַמּוּבָלִים לַטֶּבַח. אַךְ יֶלֶד אֶחָד קָטָן וְיָפֶה וְעֵינַיִם לוֹ גְּדוֹלוֹת וּשְׁחוֹרוֹת,–אַךְ הַיֶּלֶד הַזֶּה לֹא בָכָה, כִּי הָלַךְ לְפָנֵינוּ בְּצַוָּאר נָטוּי וְעֵינָיו הַגְּדוֹלוֹת הֵפִיצוּ אֵשׁ...

אָז הוּבֵאנוּ כֻּלָּנוּ אֶל אֳנִיַּת מִלְחָמָה רוֹמִית, אֲשֶׁר עָמְדָה בְּחוֹף הַיָּם הַגָּדוֹל, הוּא יָם יָפוֹ, לְהוֹבִילֵנוּ רוֹמָאָה, וְשָׁם הֵסִירוּ אֶת הַכְּבָלִים מֵעַל יָדֵינוּ. שָׂרֵי הָרוֹמָאִים וְאַנְשֵׁי הַצָּבָא אֲשֶׁר הָיוּ בָאֳנִיָּה הִתְבּוֹנְנוּ אֵלֵינוּ וַיֹּאמְרוּ:

– מַה יָּפִים הֵם יַלְדֵי יְרוּשָׁלַיִם וּמַה נֶּחְמָדוֹת הֵן יַלְדוֹת צִיּוֹן!

וַאֲנַחְנוּ עָמַדְנוּ עַל סִפּוּן הָאֳנִיָּה וְהִבַּטְנוּ אֶל הָרֵי אַרְצֵנוּ הַשּׁוֹמֵמָה, הָרֵי יְהוּדָה וְהָרֵי אֶפְרַיִם, אֲשֶׁר הִתְנַשְּׂאוּ לְעֵינֵינוּ כְּמַצֵּבוֹת נִשְׂגָּבוֹת עַל קִבְרוֹת גִּבּוֹרֵי עַמֵּנוּ הַקְּדוֹשִׁים, הִבַּטְנוּ וּבָכִינוּ.

הוֹי! מַה קִּנֵּאנוּ כֻּלָּנוּ בַּמֵּתִים הָאֵלֶּה! הַמְאֻשָּׁרִים! הֵם חָיוּ כִּבְנֵי חוֹרִין, מֵתוּ כִּבְנֵי חוֹרִין, וּמָצְאוּ לָהֶם מְנוּחָה עַל אַדְמַת הַקֹּדֶשׁ; וַאֲנַחְנוּ אָנָה אֲנַחְנוּ מוּבָלִים? לְהִמָּכֵר לַעֲבָדִים וְלִשְׁפָחוֹת לְמַחֲרִיבֵי אַרְצֵנוּ!

אָז הוּרַם הָעֹגֶן וְהָאֳנִיָּה הָלְכָה לְדַרְכָּהּ בַּמַּיִם הָרַבִּים; וַאֲנַחְנוּ עוֹמְדִים עוֹד עַל סִפּוּן הָאֳנִיָּה וּמַבִּיטִים אֶל הָרֵי אַרְצֵנוּ הַיְקָרָה, מַבִּיטִים וּבוֹכִים בְּכִי תַמְרוּרִים.

הַיּוֹם רַד. הַשֶּׁמֶשׁ אֲדֻמָּה כַּדָּם יָרְדָה מִמְּרוֹם הַשָּׁמַיִם וַתִּטְבַּע בַּיָּם, וּכְרֶגַע נֶהֶפְכוּ מֵי הַיָּם וַיִּהְיוּ לְדָם. וְהִנֵּה יַם דָּם גָּדוֹל וְנוֹרָא מִשְׂתָּרֵעַ מִקְצֵה הַשָּׁמַיִם וְעַד קְצֵה הַשָּׁמָיִם – דָּמֵנוּ הוּא, דַּם עַם יְהוּדָה הַשָּׁפוּךְ בִּידֵי הָרוֹמָאִים הֶעָרִיצִים; וְאֳנִיָּתָם שָׁטָה בְּיַם הַדָּם הַזֶּה בִּתְרוּעַת נִצָּחוֹן.

וַיְהִי לַיְלָה, לֵיל חֹשֶׁךְ אֲפֵלָה כִּסָּה אֶת יַם הַדָּם וְאֶת אֳנִיַּת הַמִּלְחָמָה וְאוֹתָנוּ כֻּלָּנוּ–אַךְ בִּלְבָבֵנוּ גָּבַר הַחֹשֶׁךְ שִׁבְעָתַיִם. כָּל אַנְשֵׁי הָאֳנִיָּה נָמִים כְּבָר שְׁנָתָם וַאֲנַחְנוּ כֻּלָּנוּ עֵרִים עוֹד וְעוֹמְדִים עַל מִכְסֵה הָאֳנִיָּה וּמַבִּיטִים בְּעַד הָאֹפֶל אֶל עֵבֶר אַרְצֵנוּ הַשּׁוֹמֵמָה, מַבִּיטִים וּבוֹכִים.

אָז קָם הַיֶּלֶד הַקָּטָן בַּעַל הָעֵינַיִם הַגְּדוֹלוֹת וַיִּקְרָא בְּקוֹל רָם.

– רַב לָכֶם, יַלְדֵי יְרוּשָׁלַיִם! הַרְפּוּ מִבֶּכִי! הַדְּמָעוֹת לֹא תוֹעֵלְנָה מְאוּמָה, אַךְ הָרֵךְ תְּרַכֶּינָה אֶת לְבַבְכֶם וְרַפֵּה תְרַפֶּינָה אֶת יְדֵיכֶם. לֹא דְמָעוֹת כִּי לֵב אַמִּיץ וְרוּחַ עֹז וּגְבוּרָה דְּרוּשִׁים לָנוּ הַפָּעַם! אִם בָּנִים אֲנַחְנוּ לַאֲבוֹתֵינוּ הַגִּבּוֹרִים, נָקוּמָה וְנַעֲשֶׂה כְּמַעֲשֵׂיהֶם! אֲבוֹתֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים נִלְחֲמוּ בְּכָל עֱזוּז גְּבוּרָתָם עַל חֹפֶשׁ עַמֵּנוּ וְאַרְצֵנוּ, וּבִרְאוֹתָם כִּי גָבְרָה יַד הָאוֹיֵב, בָּחֲרוּ לָמוּת מוֹת גִּבּוֹרִים בְּנֵי-חוֹרִים מֵהִכָּנַע לִפְנֵי הֶעָרִיצִים הַפְּרָאִים הָאֵלֶּה; וַאֲנַחְנוּ בְּנֵיהֶם מוּבָלִים לְהִמָּכֵר בְּשׁוּקֵי רוֹמִי לְעַבְדֵי עֲבָדִים! חָלִילָה לֹא תִהְיֶה! בְּנֵי גִבּוֹרִים אָנוּ! דַּם אֲבוֹתֵינוּ נוֹזֵל בְּעוֹרְקֵינוּ וְרוּחָם עוֹמֶדֶת בְּקִרְבֵּנוּ! וְאִם קָצְרָה יָדֵנוּ לְהִלָּחֵם כְּגִבּוֹרִים וְלִחְיוֹת כִּבְנֵי חוֹרִין, נָמוּתָה, אַחַי! נָמוּתָה כְּגִבּוֹרִים! נָמוּתָה עַל עַמֵּנוּ וֵאלֹהֵינוּ! עַל עַמֵּנוּ וֵאלֹהֵינוּ! – הִרְעִים הַיֶּלֶד בְּקוֹלוֹ וַיִּקְפֹּץ וַיִּתְנַפֵּל הַיָּמָּה.

– עַל עַמֵּנוּ וֵאלֹהֵינוּ! – עָנוּ כָּל הַיְלָדוֹת הָרַכּוֹת בְּעֹז לְעֻמָּתוֹ – וַתִּקְפֹּצְנָה וַתִּתְנַפֵּלְנָה הַיָּמָּה.

— עַל עַמֵּנוּ וֵאלֹהֵינוּ! — קָרְאוּ כָּל הַיְלָדִים אַחֲרֵיהֶם וַיִּקְפְּצוּ וַיִּתְנַפְּלוּ הַיָּמָּה.

— עַל עַמֵּנוּ וֵאלֹהֵינוּ! — קָרָאתִי גַם אֲנִי וָאֶקְפֹּץ וָאֶתְנַפֵּל הַיָּמָּה. — — —

* *
*

הֱקִיצוֹתִי.

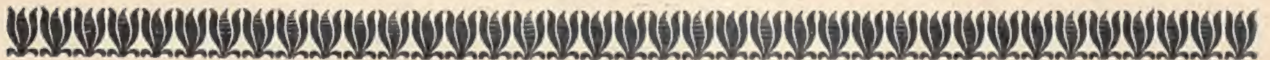
— מַה זֶּה הָיָה לְּךָ, בְּנִי, כִּי בָכִיתָ וַתֶּחֱרַד כָּכָה, גַּם קָרָאתָ בְּקוֹל מִתּוֹךְ שְׁנָתְךָ? — שְׁאֵלַנִי אָבִי וַיִּמַּח דִּמְעָה מֵעַל עַפְעַפַּי — אֵין זֹאת כִּי חֲלוֹם חָלַמְתָּ, בְּנִי.

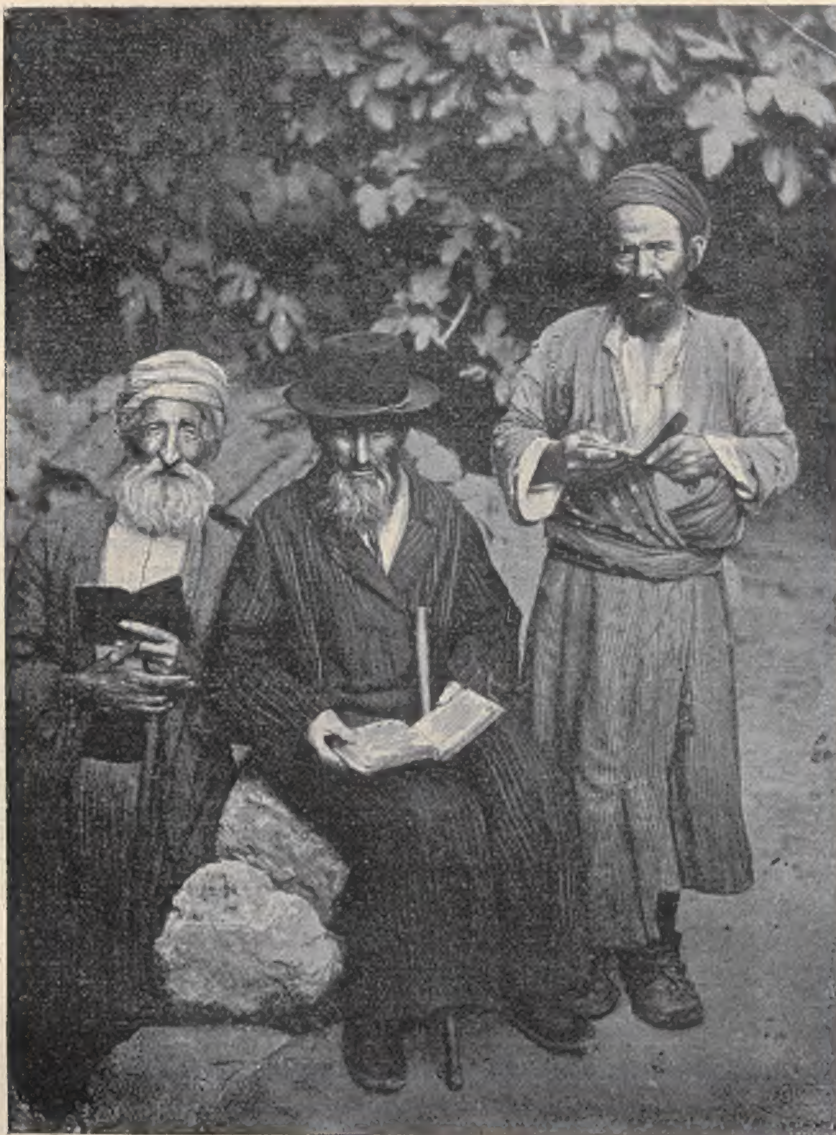
וַאֲנִי נִרְעַשׁ וְנִפְעָם הָיִיתִי מִכָּל הַמַּחֲזוֹת הַנּוֹרָאִים, אֲשֶׁר רָאִיתִי בַּחֲלוֹמִי וְלֹא יָכֹלְתִּי לְהוֹצִיא גַם הֶגֶה מִפִּי.

בֵּית הַמִּדְרָשׁ הָיָה כְּבָר רֵיק וְאָפֵל. רַק רַבִּי תַּנְחוּם שְׁכֵנֵנוּ יָשַׁב עוֹד שָׁם בַּפִּנָּה עַל הָאָרֶץ וְקָרָא „תִּקּוּן חֲצוֹת".

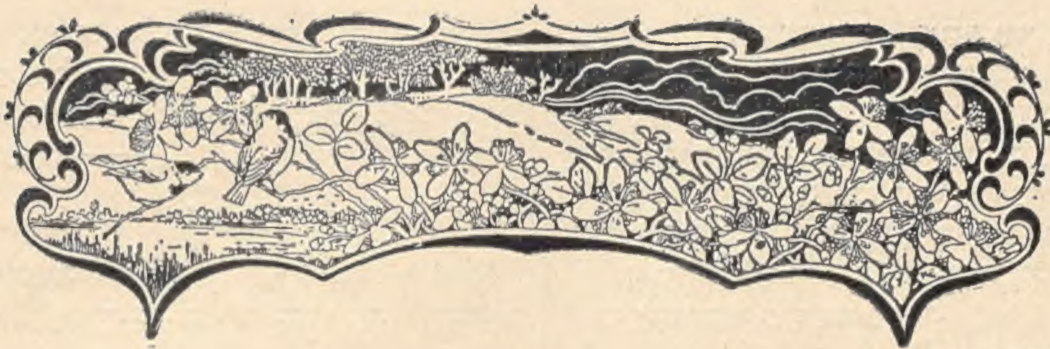
וְאָבִי שֶׁגָּמַר כְּבָר אֶת „תִּקּוּן חֲצוֹת" קָם בַּאֲנָחָה מִן הָאָרֶץ וַיִּקָּחֵנִי בְּיָדוֹ וַיֵּלֶךְ עִמִּי הַבָּיְתָה.

יִגְאָל הַכַּרְמְלִי.

יְהוּדִים בִּירוּשָׁלַיִם.

הַכֹּתֶל הַמַּעֲרָבִי.

(אַגָּדָה)

וַיְהִי כַּאֲשֶׁר נוֹדַע לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל, כִּי צִוָּה יְיָ אֶת הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה לִבְנוֹת אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בִּירוּשָׁלַיִם, — וַיֵּחָלֵק הָעָם לְאַרְבָּעָה רָאשִׁים: הָרֹאשׁ הָאֶחָד אָמַר: בְּנֵי אֲצִילֵי הָעָם אֲנַחְנוּ,— לָנוּ נָאֶה לִהְיוֹת רוֹדִים בָּעָם, אֲשֶׁר יַעֲשׂוּ בַּמְּלָאכָה; וְהָרֹאשׁ הַשֵּׁנִי אָמַר: בְּנֵי אֶפְרַיִם בֶּן יוֹסֵף, שֶׁמָּשַׁל בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם, אֲנַחְנוּ, — לְמִי נָאֶה יוֹתֵר לִהְיוֹת רוֹדִים בָּעָם מִמֶּנּוּ? אָז יֹאמַר הָרֹאשׁ הַשְּׁלִישִׁי: בְּנֵי הַשּׁוֹטְרִים הָעִבְרִים, שֶׁהִשְׁגִּיחוּ עַל בִּנְיַן פִּיתוֹם וְרַעַמְסֵס אֲנַחְנוּ, וְעַל כֵּן רַק לָנוּ רְאוּיָה הַמִּשְׂרָה לְנַצֵּחַ עַל עוֹשֵׂי הַמְּלָאכָה, וְרַק הָרֹאשׁ הָרְבִיעִי לֹא בִקֵּשׁ דָּבָר; וְכַאֲשֶׁר נוֹדַע לָהֶם, כִּי יִבָּנֶה בַּיִת לְשֵׁם יְיָ, מִהֲרוּ וַיִּתְיַצְּבוּ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וַיְבַקְשׁוּ מִמֶּנּוּ לָתֵת אֶת עֲבוֹדַת הַבִּנְיָן בְּיָדָם. וַיְצַו שְׁלֹמֹה אֶת אֲדוֹנִירָם לִפְקֹד אֶת הָעָם הֶחָפֵץ לַעֲשׂוֹת בִּמְלֶאכֶת הַמִּקְדָּשׁ.

וַיֵּצֵא אֲדוֹנִירָם וַיִּפְקֹד אֶת הָעָם וַיְהִי מִסְפָּרָם מֵאָה וּשְׁמוֹנִים אֶלֶף אִישׁ. וַיְחַלֵּק אוֹתָם הַמֶּלֶךְ לִשְׁלֹשָׁה חֲלָקִים: שִׁבְעִים אֶלֶף יִהְיוּ נוֹשְׂאֵי סַבָּל, וּשְׁמוֹנִים אֶלֶף חוֹצֵב בָּהָר וּשְׁלֹשִׁים אֶלֶף כּוֹרְתֵי עֵצִים בַּלְּבָנוֹן. וַיְהִי כַּאֲשֶׁר עָלוּ שְׁלֹשִׁים הָאֶלֶף אִישׁ הַלְּבָנוֹנָה וַיֵּצֶר לָהֶם הַמָּקוֹם לַעֲבֹד אֶת עֲבוֹדָתָם יַחַד, וַתְּהִי מְרִיבָה בֵּינֵיהֶם; אֵלֶּה אָמְרוּ: שׁוּבוּ אַתֶּם לְבָתֵּיכֶם, וְעָשִׂינוּ אֶת הַמְּלָאכָה תַּחְתֵּיכֶם! וְאֵלֶּה אָמְרוּ: לֹא, כִּי אַתֶּם תָּשׁוּבוּ לְאָהֳלֵיכֶם וַאֲנַחְנוּ נַעֲבֹד תַּחְתֵּיכֶם אֶת עֲבוֹדַת הַקֹּדֶשׁ! וַיְהִי בְּבוֹא דִּבְרֵי הָרִיבוֹת לַמֶּלֶךְ, וַיַּעַשׂ הַמֶּלֶךְ בְּחָכְמָה וַיְחַלֵּק אוֹתָם לִשְׁלֹשָׁה חֲלָקִים, וַיְשַׁלְּחֵם לְבָנוֹנָה עֲשֶׂרֶת אֲלָפִים אִישׁ בַּחֹדֶשׁ חֲלִיפוֹת: חֹדֶשׁ יִהְיוּ בַּלְּבָנוֹן וּשְׁנֵי חֳדָשִׁים בְּבֵיתוֹ, — וַיִּשְׁבֹּת הָרִיב, וַהֲכָנַת הַחֹמֶר לְבִנְיַן בֵּית יְיָ הֵחֵלָּה.

וַיְהִי כַּאֲשֶׁר כָּלְתָה הַשָּׁנָה הָרִאשׁוֹנָה לַעֲבוֹדַת הַקֹּדֶשׁ, וַיָּחֵלּוּ רַבִּים מִן הָעוֹבְדִים לְהִשְׁתַּמֵּט מֵעֲבוֹדַת הַמִּקְדָּשׁ הַקָּשָׁה, כִּי קָצְרָה נַפְשָׁם בָּהּ. וְרַק שְׁלֹשִׁים הָאֶלֶף — בְּנֵי שֵׁבֶט בִּנְיָמִין לְבַדָּם — לֹא מָאֲסוּ בִמְלַאכְתָּם, כִּי אִם הוֹסִיפוּ לַעֲשׂוֹת בָּהּ בְּלֵבָב שָׁלֵם וּבְנֶפֶשׁ חֲפֵצָה. וַיְהִי כִּרְאוֹתָם, כִּי אֲחֵיהֶם מִתְרַפִּים בִּמְלַאכְתָּם, וַיִּשְׁלְחוּ לְעֶשְׂרִים אֶלֶף הָאִישׁ הַיּוֹשְׁבִים שְׁנֵי חֳדָשִׁים בִּירוּשָׁלַיִם וּמְחַכִּים לַיּוֹם אֲשֶׁר יֵצְאוּ בוֹ לַעֲבוֹדַת הַקֹּדֶשׁ, וַיֹּאמְרוּ לָהֶם: הִנֵּה מִסְפַּר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַחוֹצְבִים בֶּהָרִים וְנוֹשְׂאֵי הַסַּבָּל הוֹלְכִים הָלוֹךְ וְחָסוֹר יוֹם יוֹם; מַהֲרוּ, אֵפוֹא, לָבֹא אֵלֵינוּ וְלַעֲבֹד אִתָּנוּ אֶת הָעֲבוֹדָה תַּחַת הַנִּרְפִּים וְלֹא יִמָּשֵׁךְ בִּנְיַן בֵּית יְיָ לְאֹרֶךְ יָמִים. וַיִּשְׁמְעוּ עֶשְׂרִים הָאֶלֶף אִישׁ אֶת הַדָּבָר הַזֶּה וַיְמַהֲרוּ וַיָּבֹאוּ לְקוֹל אֲחֵיהֶם הַקּוֹרְאִים לָהֶם, וַיָּחֵלּוּ לְהַסִּיעַ אֲבָנִים וּלְחָצְבָן וּלְהַקְצִיעָן וַתִּצְלַח הַמְּלָאכָה בְּיָדָם עַד מְאֹד.

וַתַּעֲבֹרְנָה שָׁלֹשׁ שְׁנוֹת עֲבוֹדָה בַּלְּבָנוֹן, וַיַּרְא שְׁלֹמֹה, כִּי עוֹד לֹא נַעֲשָׂה גַּם הַחֵלֶק הַשְּׁלִישִׁי מִכָּל הַמְּלָאכָה וַיִּחַר לוֹ מְאֹד. וַיַּחְקֹר וַיִּדְרֹשׁ אֶת סִבַּת הַדָּבָר וַיֻּגַּד לוֹ, כִּי מְעַט מְאֹד מִסְפַּר הָעוֹבְדִים הַחֲרוּצִים וְהַזְּרִיזִים. וַיִּשְׁלַח לַאֲדוֹנִירָם אֲשֶׁר עַל הַמַּס וַיְצַוֵּהוּ לֵאמֹר: תִּכְבַּד הָעֲבוֹדָה עַל הָעָם וְיַעֲשׂוּ בָהּ וְלֹא יִמָּשֵׁךְ הַבִּנְיָן לְאֹרֶךְ יָמִים! וַיַּרְא אֲדוֹנִירָם אֶת הַמֶּלֶךְ זוֹעֵם, וַיִּירָא מְאֹד וַיָּאֶץ בָּעָם לְכַלּוֹת מַעֲשֵׂיהֶם. וַיִּרְדּוּ הָרוֹדִים בָּעָם בְּקֶצֶף וּבְחֵמָה גְדוֹלָה, וַיָּחֵלּוּ הָאֲנָשִׁים הַנִּרְפִּים לַעֲבֹד אֶת עֲבוֹדָתָם בְּעַל כָּרְחָם, וּמִדֵּי גִשְׁתָּם לַחְצֹב אֶת הָאֲבָנִים וּלְהַסִּיעָן מִמְּקוֹמָן,—וּמִלְּאוּ אֶת פִּיהֶם אָלוֹת, וְקִלְּלוּ אֶת הַמֶּלֶךְ וְאֶת אֲדוֹנִירָם וְאֶת כָּל שָׂרֵי הַנִּצָּבִים, וְאֵרְרוּ אֶת הַמְּלָאכָה. וַתַּעֲבֹרְנָה עוֹד שָׁלֹשׁ שָׁנִים, — וְהָאֲבָנִים לְבִנְיַן קִירוֹת בֵּית יְיָ הֹעֲלוּ יְרוּשָׁלַיְמָה, וּבִנְיַן בֵּית יְיָ הֵחֵל.

אָז הָיְתָה מְרִיבָה גְדוֹלָה בֵּין הָעָם הָעוֹשִׂים בַּמְּלָאכָה; אֵלֶּה אוֹמְרִים: הָאֲבָנִים אֲשֶׁר הֶעֱלִינוּ אֲנַחְנוּ יְרוּשָׁלַיְמָה תִּהְיֶינָה בַּכֹּתֶל הַמִּזְרָחִי, וְאֵלֶּה אוֹמְרִים: לֹא! כִּי הָאֲבָנִים אֲשֶׁר אֲנַחְנוּ הֶעֱלִינוּ אוֹתָן תִּהְיֶינָה בַּכֹּתֶל הַמִּזְרָחִי, וְאַבְנֵיכֶן אַתֶּם תּוּשַׂמְנָה בַּכֹּתֶל הַדְּרוֹמִי אוֹ הַצְּפוֹנִי; וְרַק בְּנֵי בִנְיָמִין לְבַדָּם לֹא רָבוּ וְלֹא דָרְשׁוּ מְאוּמָה, כִּי אָמְרוּ: דַּיֵּנוּ שֶׁהָאֲבָנִים אֲשֶׁר עָבַדְנוּ בָּהֶן בְּזֵעַת אַפֵּינוּ תּוּשַׂמְנָה בְּבִנְיַן בֵּית יְיָ בִּירוּשָׁלָיִם. וּבְדַבְּרָם אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה זָלְגוּ עֵינֵיהֶם דִּמְעָה מֵרֹב שִׂמְחָה. וְהַמְּרִיבָה הוֹלֶכֶת וְחָזֵקָה וְהָעֲבוֹדָה נִשְׁבָּתֶת. וַיִּרְאוּ בְּנֵי בִנְיָמִין אֶת הַדָּבָר הָרַע הַזֶּה, וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל אָחִיו: הֵן לֹא שָׁמַעְנוּ, כִּי הַמִּתְקוֹטְטִים יְבַקְשׁוּ לִבְנוֹת אֶת הַכֹּתֶל הַמַּעֲרָבִי, בְּאָמְרָם: חָלִילָה לָנוּ מִשּׂוּם אֶת אֲבָנֵינוּ בַּכֹּתֶל הַמַּעֲרָבִי, אֲשֶׁר לֹא יֵרָאֶה מֵעוֹלָם אֶת קַרְנֵי שֶׁמֶשׁ הַבֹּקֶר

וַאֲשֶׁר לֹא יִרְאֵהוּ אִישׁ עַד אִם סָבַב אֶת בֵּית הָאֱלֹהִים מִכָּל צַד! נָקוּמָה, אֵפוֹא, אַחִים, כְּאִישׁ אֶחָד חֲבֵרִים וְנִקַּח אֶת אֲבָנֵינוּ וְנִבְנֶה אֶת הַכֹּתֶל הַמַּעֲרָבִי. וַיִּגְּשׁוּ בְּנֵי בִנְיָמִין אֶל הַמְּלָאכָה וַיַּעֲשׂוּהָ בְלֵבָב שָׁלֵם וּבְנֶפֶשׁ חֲפֵצָה וַיִּשְׁכְּחוּ גַּם מֵאֲכֹל לַחְמָם וְלֹא יָדְעוּ מְנוּחָה בַּיּוֹם וּבַלָּיְלָה, וַיַּשְׁגִּיחוּ אֶל כָּל סֶדֶק וְאֶל כָּל בֶּדֶק אֲשֶׁר בֵּין הָאֲבָנִים, וַיֶּחֱזְקוּן וַיַּאַמְּצוּן זוּ אֶל זוּ וַיִּתְחַבְּרוּן הֵיטֵב. וַיְהִי כָּל הָרוֹאֶה אֶת הַכֹּתֶל הַמַּעֲרָבִי וְאָמַר: אֵין זֹאת כִּי אִם הוּצְקוּ כָּל הָאֲבָנִים הָרַבּוֹת יַחַד, וַתִּהְיֶינָה לְאֶבֶן אַחַת גְּדוֹלָה וּבְצוּרָה מְאֹד מְאֹד.

וְהָרִיב בֵּין בְּנֵי אֶפְרַיִם וְיֶתֶר הָעָם טֶרֶם יָשְׁבָת, וַיֵּלְכוּ בְּנֵי אֶפְרַיִם אֶל יָרָבְעָם בֶּן נְבָט וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו: בֶּן שִׁבְטֵנוּ אַתָּה וְהַמֶּלֶךְ אוֹהֵב אוֹתְךָ, וּדְבָרֶיךָ נִשְׁמָעִים אֵלָיו. הוֹאֶל נָא וְקַח מִיָּדֵנוּ אֶת הַמַּתָּת אֲשֶׁר הֵבֵאנוּ לְךָ, וְדִבַּרְתָּ אֶל הַמֶּלֶךְ לָתֵת אוֹתָנוּ לִבְנוֹת אֶת הַכֹּתֶל הַמִּזְרָחִי. וַיִּקַּח יָרָבְעָם אֶת הַמַּתָּת וַיֵּלֶךְ אֶל הַמֶּלֶךְ, וַיְדַבֵּר טוֹבוֹת עַל בְּנֵי שִׁבְטוֹ וַיַּלְשֵׁן אֶת יֶתֶר הָעָם אֶל הַמֶּלֶךְ. וַיֹּאמֶר שְׁלֹמֹה: הִנֵּה רְאִיתִיךָ גִּבּוֹר חַיִל וְכָל אֲשֶׁר אַתָּה עוֹשֶׂה יְיָ מַצְלִיחַ בְּיָדֶךָ, עַל כֵּן אֲנִי נוֹתֵן בְּיָדְךָ אֶת בִּנְיַן בֵּית הָאֱלֹהִים, וּכְכֹל אֲשֶׁר יִיטַב בְּעֵינֶיךָ עֲשֵׂה. וַיְהִי כַּאֲשֶׁר נִתְּנָה הַמִּשְׂרָה עַל שְׁכֶם יָרָבְעָם בֶּן נְבָט, וַיִּתֵּן אֶת בְּנֵי שִׁבְטוֹ לִבְנוֹת אֶת הַכֹּתֶל הַמִּזְרָחִי וְעַל יֶתֶר הָעָם צִוָּה לִבְנוֹת אֶת הַכֹּתֶל הַדְּרוֹמִי וְהַצְּפוֹנִי.

וַיְהִי כַּאֲשֶׁר הֵחֵלּוּ לִבְנוֹת אֶת שְׁלֹשֶׁת הַכְּתָלִים, וַיְקַנְאוּ הַבּוֹנִים בִּבְנֵי אֶפְרַיִם וַיְקַלְּלוּם וַיְחָרְפוּם וַיִּתְקַלְּסוּ בָהֶם. וְלֹא שָׂמוּ הָאֲנָשִׁים הַמִּתְקוֹטְטִים אֶת לִבָּם אֶל טִיב הַמְּלָאכָה וְלֹא הִשְׁגִּיחוּ אֶל הַסְּדָקִים וְאֶל הַבְּקִיעִים אֲשֶׁר בֵּין הָאֲבָנִים. וַיְהִי מַרְאֵה שְׁלֹשֶׁת הַכְּתָלִים מִבַּחוּץ כְּלִבּוֹת הַבּוֹנִים מִבִּפְנִים; וַיְהִי כַּאֲשֶׁר שָׁלְמָה הַמְּלָאכָה וַיָּבֹא שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ לְהִתְבּוֹנֵן אֵלֶיהָ וַיַּרְא וְהִנֵּה מְגֻרָעוֹת בְּכָתְלֵי הַמִּזְרָח וְהַדָּרוֹם וְהַצָּפוֹן, וַיְצַו לְצַפּוֹת אוֹתָם זָהָב וּלְעַבְּרָם בְּרַתּוּקוֹת זָהָב...

* * *

וּכְשֶׁהָלַק לֵב הָעָם מִשִּׂנְאַת חִנָּם וְקִנְאַת אִישׁ מֵרֵעֵהוּ הִפְרִידוּ בֵּין אַחִים, וַיַּעֲלוּ צוֹרְרֵי יִשְׂרָאֵל עַל יְרוּשָׁלַיִם לְהַחֲרִיבָהּ...

בְּכַשִּׁילִים וְכֵילַפּוֹת וּבְמַפָּצִים הִתְפָּרְצוּ הָאוֹיְבִים אֶל בֵּית יְיָ. וַיְהִי אַךְ נָגְעוּ בְקִירוֹת הַמִּזְרָח וְהַצָּפוֹן וְהַדָּרוֹם וַיִּתְפּוֹרֵר צִפּוּי הַזָּהָב, וַתִּקָּרַעְנָה גַּם רַתּוּקוֹת הַזָּהָב וַיִּפְּלוּ אַרְצָה, וַיִּהְיוּ מִרְמָס לְרַגְלֵי מַחֲרִיבֵי בֵּית יְיָ. וַיָּחֵלּוּ לַהֲרֹס אֶת שְׁלֹשֶׁת הַכְּתָלִים הָאֵלֶּה, וַיַּכּוּ בָהֶם בִּכְלֵי מַשְׁחִיתָם, וַתִּפֹּלְנָה הָאֲבָנִים אִשָּׁה מֵעַל אֲחוֹתָהּ וַתֵּהָפַכְנָה לְחָצָץ, וַיָּבֹא רוּחַ סְעָרָה וַיִּשָּׂאֵם וַיְפִיצֵם לְכָל עֵבֶר; וַיִּגְּשׁוּ הָאוֹיְבִים אֶל הַכֹּתֶל הַמַּעֲרָבִי וַיַּכּוּ בוֹ בְּכַשִּׁילֵיהֶם וּבְמַפְּצֵיהֶם, — וַיִּשָּׁבְרוּ הַכַּשִּׁילִים וַיִּתְפּוֹצְצוּ הַמַּפָּצִים; וַיִּרְאוּ צוֹרְרֵי יִשְׂרָאֵל כִּי כֵן, וַיְמַהֲרוּ וַיִּקְחוּ קַרְדֻּמּוֹת בַּרְזֶל וּמַקָּבוֹת שֶׁל עֶשֶׁת וַיִּשְׁתַּעֲרוּ בְחֵמָה שְׁפוּכָה עַל הַכֹּתֶל הַמַּעֲרָבִי וַיָּחֵלּוּ לְנַפֵּץ אוֹתוֹ, — וַיִּשָּׁבְרוּ הַקַּרְדֻּמּוֹת וַתִּתְפּוֹרַרְנָה הַמַּקָּבוֹת, — וְכֹתֶל הַמַּעֲרָבִי עָמַד אֵיתָן כְּצוּר בְּלֶב־יָם...

כַּאֲשֶׁר עָבַר לֵיל הַחֻרְבָּן וַיַּעַל הַשַּׁחַר, רָאָה הַכֹּתֶל הַמַּעֲרָבִי אֶת שֶׁמֶשׁ הַבֹּקֶר בַּפַּעַם הָרִאשׁוֹנָה, וַתֶּחְשַׁכְנָה אֲבָנָיו וַתִּשְׁחַרְנָה וַתִּלְבַּשְׁנָה קַדְרוּת... הוּא הִבִּיט אֶל חֲבֵרָיו הַכְּתָלִים שֶׁעָמַד עִמָּם תַּחַת כִּפָּה אַחַת מֵאוֹת בְּשָׁנִים, וַיַּרְא וְהִנֵּה לֹא נִשְׁאֲרָה בָהֶם גַּם אֶבֶן עַל אָבֶן, — וַיֵּבְךְּ דִּמְעוֹת סֶלַע, דִּמְעוֹת צוּרִים...

וּכְבָר עָבְרוּ מֵאוֹת שָׁנִים רַבּוֹת — וְהַכֹּתֶל הַמַּעֲרָבִי עוֹדֶנּוּ קַיָּם וְעוֹמֵד; עוֹמֵד הוּא וּמְקַוֶּה לַיּוֹם אֲשֶׁר יִתְאַחֲדוּ בוֹ כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל; וְיָקוּמוּ כֻלָּם כְּאִישׁ אֶחָד חֲבֵרִים לִבְנוֹת אֶת יְרוּשָׁלַיִם וּמִקְדָּשָׁהּ בִּנְיַן עֲדֵי עַד. בִּנְיָן אֶחָד חָזָק וְשָׁלֵם, אֲשֶׁר כָּל כְּלִי יוּצַר עָלָיו לֹא יִצְלָח וְכָל הָרוּחוֹת הָרָעוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לֹא יְזִיזוּהוּ מִמְּקוֹמוֹ.

י. ב. לֶבְנֶר.

„אֵיכָה".

(צִיּוּר).

שְׁמוּאֵל שָׂחַק עִם חֲבֵרָיו בָּרְחוֹב. וְהַשְּׂחוֹק לָקַח אֶת כָּל לְבָבוֹ. הֵם שִׂחֲקוּ בְּ„תְפִישָׂה". — אֵין הַמִּשְׂחָק הַזֶּה מְעַנְיֵן בְּיוֹתֵר, אֲבָל שְׁמוּאֵל הָיָה נָתוּן תָּמִיד בְּכָל לִבּוֹ וְנַפְשׁוֹ אֶל הַדָּבָר, שֶׁהוּא עָסוּק בּוֹ; כַּךְ הָיָה טִבְעוֹ. וּפְנֵי שְׁמוּאֵל הָיוּ עַתָּה נִלְהָבִים מְאֹד. כּוֹבָעוֹ מוּסָב מְעַט הַצִּדָּה. עֵינָיו הַשְּׁחוֹרוֹת מְשׁוֹטְטוֹת אָנֶה וָאָנָה. וְהוּא קוֹרֵא אֶל חֲבֵרָיו בְּקוֹלוֹ הַצָּרוּד מְעַט מֵעֲיֵפוּת:

— תְּפָשׂוּנִי! —

הוּא רָץ וְהַחֲבֵרִים רָצִים אַחֲרָיו. הִנֵּה הוּא קוֹפֵץ וְדוֹלֵג עַל הַקּוֹרָה הַמֻּנַּחַת בָּרְחוֹב. דּוֹחֵף בְּצִדּוֹ אֵיזֶה נַעַר הַבָּא לִקְרָאתוֹ. וְנוֹטֶה הַצִּדָּה בִּתְנוּעָה מְהִירָה מְאֹד וּמִתְאַמֵּץ לְהִמָּלֵט מִן הָרוֹדְפִים אַחֲרָיו.

עָיֵף וְיָגֵעַ וְנוֹשֵׁם בִּכְבֵדוּת הוּא בָא אֶל „הַגְּבוּל". מֵסִיר אֶת כּוֹבָעוֹ מֵעַל רֹאשׁוֹ וּמְנוֹפֵף בּוֹ אֶל עֵבֶר פָּנָיו הָאַדְמוּמִים לְהָשִׁיב עָלָיו רוּחַ קַלָּה.

— לֹא תְפַשְׂתּוּנִי!... — קוֹרֵא שְׁמוּאֵל לַחֲבֵרָיו בִּמְנַצֵּחַ.

אנוח מעט... עיפתי מאד... אנוח... עוד ארוץ... כי עוד לא תפשתם אותי... עוד צריכים אתם לתפשני...

דבריו נפסקים מפני נשימותיו התכופות והעמקות, אבל לבו שמח ועיניו מבריקות בגאוה: „בכל־עת המשחק תפשוהו חבריו רק פעם אחת"...

והם מצחקים זה עת ארכה. אחר חצות היום קרא להם הרבי דרור, כי ערב תשעה־באב היום, יום שאסור בלמוד — גם מחר לא ילמדו, משום שהלמוד שמחה הוא, ושני הימים האלה אסורים בכל שמחה ועונג... אמנם, כאשר ספר להם הרבי מעט מקורות הימים ההם, התעצב שמואל אל לבו מאד.

„היום שרפו את בית־המקדש... בודאי יפה היה הבית הזה מאד, בנין גדול ורם, נאה מבחוץ ונהדר מבפנים. הלא משכנו של אלהי ישראל היה! ו„הם" באו ושרפו אותו — רשעים!... השוד נכון להם מאת יי, — הוא יגמלם ברשעתם... אבל, חבל, חבל על הבית הזה, שאבד לישראל... הבית הזה בודאי יפה היה מכל בתי־המדרשות ובתי הכנסיות של ישראל בזמן הזה, כעת הנה, כל עם ישראל, ב„גלות"... והגלות היא — אם בא נער עברי אל תוך רחוב של לא־יהודים, רודפים אחריו הנערים ההם, מעפרים בעפר, זורקים באבנים, ומכים אותו וקוראים לו: „יהודי"... לא כן אז, כאשר ישבו ישראל בארצם, כל העמים יראו וחרדו מפניהם, הגבעונים באו להשלים עמם; הם רמו את יהושע ואת הנשיאים, כי אמרו להם: מארץ רחוקה באנו...

„ונעלות בלות ומטלאות ברגליהם ושלמות בלות עליהם, וכל לחם צידם יבש, היה נקודים" — זוכר שמואל את מעשה ערמתם ושוחק ושמח בלבו על הדבר: הלא את כל זאת עשו מיראתם לנפשותם... הוי — מה טוב היה הדבר, אשר כל העמים יראו מפני בני ישראל... ועתה —

ושמואל מתעצב עוד יותר.

אך כאשר בא הביתה ואכל את ארחת הצהרים ויצא החוצה, כבר שכח את כל הדבר הזה. אז זכר רק, כי חפשי הוא היום מחדרו, ומה טוב לנער להיות חפשי! כרגע נאספו אליו חבריו, כלם עליזים ושמחים.

— למי כדור? —

— למי מקל? —

— נשחק ב„מלחמה"! —

— לא, ב„תפישה".

כן קראו כלם יחד, זה מציע את המשחק הזה, וחברו — את השני.

והיום בהיר ולוהט, והנערים פושטים מעליהם את מעיליהם ומניחים אותם על ה„גבול" למען יראה מרחוק. כה עברה שעה אחר שעה, והנערים לא הרגישו בזה.

— כבר נחתי — קורא שמואל לחבריו — תפשוני! —

שמואל היה קל־הרגלים וזריז מאד. הוא מתפתל ברוצו, נוטה אנה ואנה ונמלט מידי רודפיו.

— הו! — קרא שמואל בעמדו.

— נתפשת! — קרא אליו חיים, באחזו בקצה שרולו.

— לא! — קרא שמואל באנחה עמקה, הלא... עמדתי... בעצמי...

— למה היה לך לעמד? — אומר לו חיים בשחוק.

— כי סוגרים... כבר את החניות. — ושמואל מורה באצבעו אל עבר השוק.

הילדים הביטו אל השוק — והנה הכל סוגרים את חניותיהם. השמש שוקעת. איזו חורת עצבת פרושה סביב. שמואל לבש את מעילו, ויאמר:

— אני הולך הביתה.

— עיף אתה? — שאלוהו חבריו.

— לא. תשעה־באב היום... קינות...

השמש שוקעת, השמים הולכים וכהים. כל העולם שוקע בצער —

וכאשר נכנס שמואל הביתה, מצא כבר את הסעדה המפסקת מוכנה לפני אביו. על ספסל־עץ פרושה מפה בלה ולא טהורה ביותר. (סעודה זו אינם אוכלים על השלחן). ועל המפה ביצה וכעכים ומעט אפר בצלחת קטנה. האב פורס מן הכעכים ומן הביצה וטובל באפר ואוכל ונאנח... ופני האב עצובים, עצובים מאד, כפני אבל.

— סעד בני, ולכה עם אבא לבית־המדרש. אומרת לו האם בקול שפל ורך. היום מדברים בלחש. — אומר שמואל בלבו.

והאב חלץ את נעליו וישם סנדלים ברגליו, ויקם ממקומו, והבית מלא עצב.

והעצב הולך בו וגדול. איזה לחץ־לב הוא חש בו ורחמים גדולים הוא מרגיש בו.

הוא יצא אחרי אביו לבית המדרש.

רוח קריר מנשב בחוץ; עצבת פרושה מסביב. הבתים נדמו לשמואל כהים ביותר, נמוכים וקטנים מאד.

— והשוק ריק מאדם. מעטה כהה פרוש על החניות הסגורות, דממה חרישית בשוק סביב. יהודים הולכים ועוברים בגרבים ובסנדלים וספרים קטנים בידיהם, ספרי קינות. ובית המדרש מלא מתפללים. ספסלי הבית הפוכים על צדם, וקרשים מנחים על רגליהם לשבת עליהם.

ועצבת חרישית מלאה את בית־המדרש. נדמה כי מלאכי־תוגה מרחפים בבית־המדרש האפל ומקוננים בדממה —

אז הדליקו את הנרות לפני העמוד והתחילו להתפלל תפלת־ערבית. כלם מתפללים בקול נמוך ובנגון עצוב

מְאֹד; אֲנָחָה מָרָה נִשְׁמַעַת מֵאֵיזוֹ פִּנָּה, וַאֲנָחָה מָרָה עוֹנָה לְעֻמָּתָהּ מִן הַפִּנָּה הָאַחֶרֶת.

כְּרֶגַע—הַס וּדְמָמָה. כֻּלָּם יָשְׁבוּ עַל הַקְּרָשִׁים, הִדְלִיקוּ נֵרוֹתֵיהֶם הַקְּטַנּוֹת וַיִּפְתְּחוּ אֶת קִינוֹתֵיהֶם.

וַאֲפֵלָה פְּרוּשָׂה סָבִיב מֵעַל רָאשֵׁי הַיּוֹשְׁבִים לָאָרֶץ; הַתִּקְרָה מְכֻסָּה כֻלָּהּ צְלָלִים שְׁחוֹרִים.

— שֵׁב,— קָרָא הָאָב לִשְׁמוּאֵל שֶׁעָמַד עַל גַּבּוֹ. אַךְ שְׁמוּאֵל חָפֵץ לַעֲמֹד וּלְשׁוֹטֵט בְּעֵינָיו בֵּין שׁוּרוֹת הָאֲנָשִׁים הַיּוֹשְׁבִים עַל הָאָרֶץ וְקִינוֹתֵיהֶם וְנֵרוֹתֵיהֶם בִּידֵיהֶם. אָז כָּפַף אֶת עַצְמוֹ מְעַט וַיַּרְכֵּן אֶת רַגְלוֹ. נָעִים לוֹ לִהְיוֹת הוּא לְבַדּוֹ עוֹמֵד בֵּין כָּל הַיּוֹשְׁבִים הָאֵלֶּה.

— אֵי־כָה... ה... ה... נִשְׁמַע קוֹלוֹ שֶׁל רַבִּי שְׁרַגָּא דֹּב. וְהַקּוֹל הָיָה מְמֻשָּׁךְ, מְמֻשָּׁךְ, וְהַנִּגּוּן הָיָה מָלֵא עֶצֶב וְתוּגָה, וְכָל הַבַּיִת נִמְלָא אֲנָחוֹת.

מַבִּיט הוּא אֶל רַבִּי שְׁרַגָּא דֹּב הַמְקוֹנֵן וְרוֹאֶה כִּי שְׁתֵּי דְמָעוֹת גְּדוֹלוֹת מִתְגַּלְגְּלוֹת מֵעֵינָיו עַל לְחָיָיו הַקְּמוּטוֹת.

„אֵי־כָה... ה... ה...“ שׁוֹמֵעַ שְׁמוּאֵל אֲנָחָה מְמֻשָּׁכָה פּוֹעֶרֶת סְבִיבוֹ כָּל הָעֵת. הוּא לֹא שָׁמַע עוֹד אֶת דִּבְרֵי הַקִּינוֹת הַנִּקְרָאִים וְלֹא רָאָה אִישׁ סְבִיבוֹ.

וְנִדְמֶה לוֹ אָז, כִּי הִנֵּהוּ נִשָּׂא בֵּין הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ. הַשָּׁמַיִם קוֹדְרִים מִמַּעַל, עָבִים שְׁחוֹרִים כִּסּוּם, וְהֶעָבִים מִתְנוֹעֲעִים כִּצְלָלִים אֲיֻמִּים. וְהָאָרֶץ מִתַּחַת שׁוֹמֵמָה, גַּלִּים וּקְבָרִים מְכַסִּים אוֹתָהּ. וְעַל הָאָרֶץ יוֹשֵׁב אִישׁ אֶחָד גָּדוֹל, עֲנָק, וּבוֹכֶה עַל הַקְּבָרִים, מְקוֹנֵן עַל הַשְּׁמָמָה.

— אֵי־כָה... ה... ה... נִשְׁמְעָה הָאֲנָחָה הַמְּמֻשָּׁכָה, שֶׁאֵינָהּ פּוֹסֶקֶת לְעוֹלָם —

— בֹּא הַבַּיְתָה, שְׁמוּאֵל — לָמָּה עָמַדְתָּ? — פָּנָה אֵלָיו הָאָב אַחֲרֵי כְּלוֹת קְרִיאַת הַקִּינוֹת.

אֵי־כָה... ה... ה... שָׁמַע שְׁמוּאֵל גַּם בְּקוֹל דְּבָרָיו שֶׁל אָבִיו.

ליפּמן לוין.

אֵצֶל הַכֹּתֶל הַמַּעֲרָבִי.

בְּלֵיל תִּשְׁעָה בְּאָב.

(זִכָּרוֹן).

אֶחָד מֵחֲבֵרֵינוּ סִפֵּר בַּחֶדֶר אַגָּדָה, שֶׁלָּקְחָה לֵב כָּל הַתַּלְמִידִים. הוּא סִפֵּר כָּךְ:

„בְּכָל תִּשְׁעָה בְּאָב בַּחֲצוֹת הַלַּיְלָה, הַשָּׁמַיִם נִבְקָעִים וְהֵם נִפְתָּחִים לְרֶגַע קָטָן, כְּדֵי דִבּוּר אֶחָד, וּמִי שֶׁמַּסְפִּיק לוֹמַר בְּרֶגַע זֶה אֶת בַּקָּשָׁתוֹ, תִּנָּתֵן לוֹ תֵּכֶף. וּמַעֲשֶׂה הָיָה בְּאַבְרָהָם־אַבָּא, שַׁמָּשׁ בֵּית־הַכְּנֶסֶת, שֶׁהָיָה לָן בַּחוּץ בְּלֵיל תִּשְׁעָה בְּאָב, וְרָאָה בִּבְקִיעַת הַשָּׁמַיִם, וְרָצָה לִשְׁאֹל: „כִּפָּה מְלֵאָה אֲדֻמִּים"[1], אַךְ מִפְּנֵי שֶׁכְּבַד פֶּה הוּא, הִסְפִּיק לוֹמַר בְּאוֹתוֹ הָרֶגַע רַק „כְּכְּכְּכִּ־כִּפָּה" בִּלְבַד — וְזָרְקוּ לוֹ מִן הַשָּׁמַיִם כִּפַּת קְטִיפָה (סַמֶּט) חֲדָשָׁה, וְנִשְׁאַר עָנִי כְּמוֹ שֶׁהָיָה. אֲבָל כִּפָּה יְקָרָה יֵשׁ לוֹ כִּלְאַחַד הַגְּבִירִים וּבְשַׁבָּת וְיוֹם־טוֹב הוּא חוֹבְשָׁהּ עַל רֹאשׁוֹ".

בְּאוֹתָהּ שַׁבָּת הִסְתַּכַּלְתִּי בְּאַבְרָהָם־אַבָּא הַשַּׁמָּשׁ — וְהִנֵּה בֶּאֱמֶת כִּפָּה יָפָה עַל רֹאשׁוֹ שֶׁל עָנִי זֶה... אָז קִבַּלְתִּי עָלַי, כִּי בְּלֵיל תִּשְׁעָה בְּאָב הַבָּא אָלוּן בַּחוּץ, אֵצֶל תֵּבַת הַמִּסְפּוֹא שֶׁלָּנוּ שֶׁבֶּחָצֵר, וּכְשֶׁיִּבָּקְעוּ הַשָּׁמַיִם, אֶשְׁאַל „תֵּבָה מְלֵאָה אֲדֻמִּים". הֵן אֲנִי אֵינִי כְּבַד פֶּה, חַס וְשָׁלוֹם, וְאַסְפִּיק לְהוֹצִיא מִפִּי דִבּוּר זֶה בְּאוֹתוֹ הָרֶגַע.

וְתֵבָה גְּדוֹלָה כָּזוּ, כְּתֵבַת־הַמִּסְפּוֹא שֶׁלָּנוּ, כְּשֶׁתִּמָּלֵא אֲדֻמִּים לְאַבָּא, אָז מַה מְּאֻשָּׁר יִהְיֶה! מַה גָּדוֹל יִהְיֶה הַבַּיִת שֶׁיִּבְנֶה לוֹ! וְכַמָּה בְּגָדִים יָפִים יַעֲשֶׂה לָנוּ! וְלִי יִקְנֶה סוּס חַי קָטָן עִם פַּעֲמוֹנֵי זָהָב וּמֶרְכָּבָה קְטַנָּה וְיָפָה; הֵן בִּשְׁלִי יִמְצָא אֵת כָּל הָעֹשֶׁר הָרָב...

וְהִנֵּה הִגִּיעַ לֵיל תִּשְׁעָה בְּאָב.

אַבָּא הָיָה אָז בַּדֶּרֶךְ בְּעִיר אַחֶרֶת, וְלָכֵן לֹא נְתָנַתְנִי אִמִּי שֶׁאֵלֵךְ לְבַדִּי לְבֵית הַכְּנֶסֶת אֶל הַקִּינוֹת, כִּי קָטָן אָנִי. אֲבָל גַּם בְּבֵיתֵנוּ אָמְרוּ קִינוֹת. לָעֶרֶב נֶאֶסְפוּ הַשְּׁכֵנוֹת וּבָאוּ אֶל בֵּיתֵנוּ, כֻּלָּן בְּלִי נְעָלִים אֶלָּא בְּגַרְבַּיִם בִּלְבָד. בַּבַּיִת הָאָפֵל לֹא דָלַק כָּל נֵר. אִמִּי לָקְחָה וּפָרְשָׂה שַׂקִּים עַל הָרִצְפָּה, וּזְקֵנָתִי, אֵם אָבִי, לָקְחָה אֶת הַ„צְאֶינָה־וּרְאֶינָה" הַיָּשָׁן, שָׂמָה אֶת הַמִּשְׁקָפַיִם עַל חָטְמָהּ, אַחַר כָּךְ הִדְלִיקָה פְּתִילָה שֶׁל שַׁעֲוָה הַכְּרוּכָה כְּפַקַּעַת, וַתֵּשֶׁב לָאָרֶץ עַל הַשַּׂק, וּמִסְּבִיבָהּ יָשְׁבוּ כָּל הַנָּשִׁים. כֻּלָּן פְּנֵיהֶן עֲצוּבִים וְכֻלָּן מְזֻמָּנוֹת לִבְכּוֹת... צְלָלִים מְכַסִּים אֶת כָּל הַחֶדֶר, וּמִתּוֹךְ הַזָּוִית הַמְּוּאָרָה מְנוֹצְצוֹת הַמִּשְׁקָפַיִם שֶׁעַל פְּנֵי אִמִּי הַזְּקֵנָה... וְקוֹרְאָה הִיא, הַזְּקֵנָה, בְּקוֹל קָשֶׁה, כִּמְנַבְּאָה לְעֹנֶשׁ וּלְצָרָה...

וַאֲנִי עוֹמֵד מִן הַצַּד, כִּי בּוֹשְׁתִּי לָשֶׁבֶת בֵּין הַנָּשִׁים; עוֹמֵד אֲנִי וְחוֹשֵׁב, מָה אֶעֱשֶׂה שֶׁתִּתֵּן אוֹתִי אִמִּי לָלוּן הַלַּיְלָה בַּחוּץ, אֵצֶל תֵּבַת הַמִּסְפּוֹא?

וּזְקֵנָתִי קוֹרְאָה בְּלִי הֶפְסֵק — וְלִבִּי נִמְשָׁךְ אַחַר סִפּוּר הַמַּעֲשֶׂה. אֲנִי מִתְקָרֵב אֵלֶיהָ וְיוֹשֵׁב עַל יָדָהּ. מַה נּוֹרָאִים הֵם הַמַּעֲשִׂים שֶׁהִיא קוֹרְאָה מִן הַסֵּפֶר הַיָּשָׁן! כָּל הַנָּשִׁים שׁוֹפְכוֹת דְּמָעוֹת כַּמַּיִם וּמְנִידוֹת רֹאשׁ כְּמִתְאַבְּלוֹת עַל הַמֵּת. רַק הִיא, הַשָּׂבָה, מִתְאַמֶּצֶת וְקוֹרְאָה בְּלִי דֶמַע. מַבִּיטָה הִיא מִבַּעַד לִזְכוּכִיּוֹת מִשְׁקָפֶיהָ וְקוֹרְאָה, וְקוֹרְאָה... הִיא קוֹרְאָה עַל הַשְּׁחִיטָה הַנּוֹרָאָה, שֶׁשָּׁחַט נְבוּזַרְאֲדָן אֶת הַכֹּהֲנִים בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ, עַל דָּמָיו שֶׁל זְכַרְיָהוּ — וְאֵינָהּ בּוֹכָה: „הֲשָׁכַחְתָּ, כִּי גַּם אַבָּא וְכָל בָּנֶיהָ כֹּהֲנִים הֵם?"... הִיא קוֹרְאָה עַל הַיְלָדִים, תִּינוֹקוֹת שֶׁל בֵּית־רַבָּן שֶׁשָּׁחַט אוֹתוֹ רָשָׁע עַל הַדָּם — וְכָאן שִׂפְתֶיהָ מִתְעַקְּמוֹת וְגַם הִיא גּוֹעָה בִּבְכִי... גַּם אֲנִי בּוֹכֶה, בּוֹכֶה וְגוֹנֵחַ. — אִמִּי לוֹקַחַת אוֹתִי וּמְחַבַּקְתְּנִי בִּזְרוֹעוֹתֶיהָ וַאֲנִי מַסְתִּיר רֹאשִׁי בְּחֵיקָהּ וּבוֹכֶה.

— תִּשְׁעָה בְּאָב לֹא עֵת חֲבֹק... — אוֹמֶרֶת זְקֵנָתִי לְאִמִּי בִּנְזִיפָה — יִשְׁמַע, יִשְׁמַע — וְיֵדַע!

— הָהּ! מַדּוּעַ יִסְּרַנִי כֹּה יְיָ, הָרַג בְּיוֹם אַפּוֹ וְלֹא חָמַל?

---

[1]) מַטְבְּעוֹת־זָהָב.

הַקְּרִיאָה כָּלְתָה. הַשְּׁכֵנוֹת שָׁבוּ אִשָּׁה לְבֵיתָהּ. וַאֲנִי — מֵחֲזֵה הַיְלָדִים הַנִּשְׁחָטִים בְּבֵית־הַמִּקְדָּשׁ כִּבְנֵי־צֹאן, כְּמוֹ חַי עוֹד עוֹמֵד לְעֵינַי וּמַפְחִידֵנִי מְאֹד... אִמִּי קָמָה וְהִצִּיעָה לָנוּ מִשְׁכָּבֵינוּ לֹא עַל הַמִּטּוֹת, אֶלָּא עַל רִצְפַּת הַבַּיִת...! נִגַּשְׁתִּי אֵלֶיהָ וָאֹמַר:

— אִמִּי, יָרֵא אֲנִי לִישֹׁן בַּבַּיִת!!...

— מִפְּנֵי מַה אַתָּה יָרֵא, שׁוֹטֶה? — אָמְרָה לִי הָאֵם — הֵן לֹא לְבַדְּךָ תִּישַׁן פֹּה.

— אֲבָל אֲנִי יָרֵא פֹּה... — אָמַרְתִּי בִּבְכִי — אִישַׁן נָא בַּחוּץ.

— הַצִּיעִי לוֹ בַּחוּץ—אָמְרָה זְקֶנְתִּי לְאִמִּי.

— אֲבָל, חֲמוֹתִי... אָמְרָה אִמִּי כְּמִשְׁתָּאָה לִדְבָרֶיהָ.

— וּמָה אַתְּ מִשְׁתָּאָה?—עָנְתָה זְקֶנְתִּי בְּמִין רְמִיזָה לְאִמִּי— הַצִּיעִי לוֹ בַּחוּץ וְיֵרָדֵם...!

וְאִמִּי הִצִּיעָה לִי מִשְׁכָּב בַּחוּץ אֵצֶל תֵּבַת הַמִּסְפּוֹא... גַּם יַעֲקֹב הַסַּנְדְּלָר הַדָּר בַּחֲצֵרֵנוּ בְּדִירָה צָרָה מְאֹד לָן עִם כָּל בְּנֵי בֵיתוֹ בַּחוּץ. אִמִּי וּזְקֶנְתִּי יָשְׁבוּ אֶצְלִי עַל הָאָרֶץ. וְהִנֵּה נִגְּשׁוּ אֲלֵיהֶן עוֹד שָׁלֹשׁ אוֹ אַרְבַּע שְׁכֵנוֹת וְהִתְחִילוּ מְשִׂיחוֹת וּמְסַפְּרוֹת.

אֲנִי שׁוֹכֵב. אָזְנַי מַקְשִׁיבוֹת לְשִׂיחַת הַנָּשִׁים וְעֵינַי מְשׁוֹטְטוֹת בַּשָּׁמַיִם הַבְּהִירִים. בָּטוּחַ אֲנִי כִּי לֹא אִישַׁן עַד שֶׁאֶרְאֶה כְּהִבָּקַע הַשָּׁמַיִם וְאֶשְׁאַל שְׁאֵלָתִי.

וּשְׁאֵלָתִי הִיא עַתָּה שְׁאֵלָה חֲדָשָׁה, לֹא שְׁאֵלַת כֶּסֶף וְזָהָב לְאַבָּא; „תֵּבָה מְלֵאָה אֲדֻמִּים" לָמָּה הִיא לוֹ בְּעוֹד שֶׁבֵּית הַמִּקְדָּשׁ חָרֵב וְשָׂרוּף?... לֹא, בַּקָּשָׁה אַחֶרֶת אֲבַקֵּשׁ. אֲנִי אֹמַר: „יִבָּנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ"!

„יִבָּנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ"! —וּבְרֶגַע יַעֲמֹד בֵּית־אֱלֹהִים כָּלוּל בַּהֲדָרוֹ וּמִתְנוֹצֵץ בְּגַג זְהָבוֹ, וּבָאוּ כָל הַיְּהוּדִים שָׁמָּה בְּרִנָּה... עַל כַּפַּיִם יִשָּׂאוּנִי הוֹרַי שָׁמָּה, יִשָּׂאוּנִי וִיחַבְּקוּנִי וִינַשְּׁקוּנִי. אִמִּי הַזְּקֵנָה וּבָנֶיהָ, דּוֹדַי, הַכֹּהֲנִים יַעַבְרוּ עָלֵינוּ בָּרֹאשׁ... וְאָז יֹאמְרוּ בְּיִשְׂרָאֵל, „נַעַר אֶחָד קָטָן בֶּן שְׁמוֹנֶה יֵשׁ בְּקִישִׁינוֹב וְכֹהֵן הוּא, פִּינְחָס בֶּן אַהֲרֹן שְׁמוֹ, וְהוּא כִּוֵּן אֶת הָרֶגַע וְעַל יְדֵי תְפִלָּתוֹ שֶׁל קָטָן זֶה נִבְנָה הַמִּקְדָּשׁ—נַעֲשֵׂהוּ נָא לְכֹהֵן גָּדוֹל" — — — — — —

וַאֲנִי שׁוֹכֵב וּמַבִּיט לְמַעְלָה, לְמַעְלָה — וְהַשָּׁמַיִם כָּל כָּךְ טְהוֹרִים, טְהוֹרִים וַעֲמֻקִּים מְאֹד, מְאֹד... כּוֹכָבִים מֵעַל לְכוֹכָבִים מִתְנוֹצְצִים וּמְשַׂקְּרִים בִּרְמָזִים. וְהַיָּרֵחַ נִשְׁקָף אֵלַי מֵעֵבֶר לַגַּג וּפָנָיו הַחִוְּרִים כָּל כָּךְ טוֹבִים וַעֲצוּבִים...

הִנֵּה הִתְעוֹפֵף כּוֹכָב מֵאִיר — וְאֵינֶנּוּ. הַאִם לֹא רָץ כּוֹכָב זֶה לִקְרַאת לַמַּלְאָךְ שֶׁיִּבְקַע אֶת הַשָּׁמַיִם?...

הַנָּשִׁים יוֹשְׁבוֹת וּמְדַבְּרוֹת, הֵן אֵינָן יוֹדְעוֹת סוֹד זֶה שֶׁאֲנִי נוֹשֵׂא בְּלִבִּי. הֲגַם זְקֶנְתִּי אֵינֶנָּה יוֹדַעַת? אוּלַי מְחַכָּה גַם הִיא לְאוֹתוֹ הָרֶגַע?...

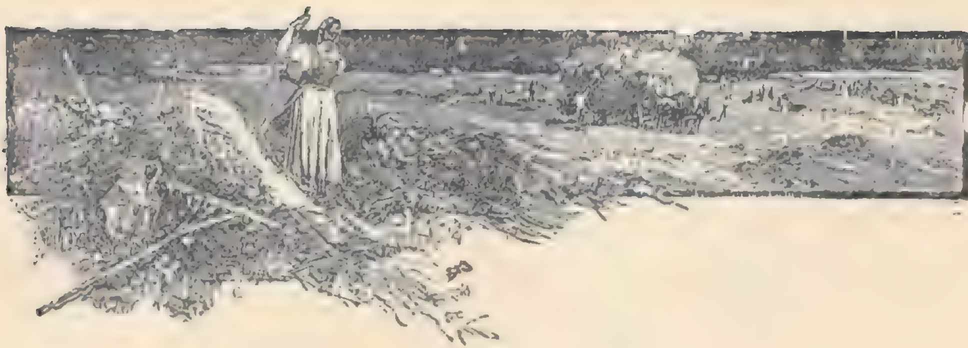
אֲנִי מְשַׁפְשֵׁף בְּעֵינַי שֶׁלֹּא אִישַׁן, וְחוֹזֵר וּמִסְתַּכֵּל לְמַעְלָה וּמְחַכֶּה... שֶׁקֶט וּדְמָמָה... וְהִנֵּה רְעָדָה... שְׁנַיִם שֶׁאֵינָם נִרְאִים לִי אוֹחֲזִים בִּירִיעַת הַשָּׁמַיִם מִשְּׁנֵי קְצוֹתֶיהָ וּמְנַעֲרִים אוֹתָהּ — וְהַכּוֹכָבִים מִתְנַעֲרִים וְנוֹפְלִים מִמָּרוֹם כְּמַטְבְּעוֹת שֶׁל זָהָב... זֶה מוֹשֵׁךְ לְכָאן וְזֶה מוֹשֵׁךְ לְכָאן וְהַשָּׁמַיִם נִמְתָּחִים וְנִקְמָטִים, עוֹד מְעַט וְיִקְרָעוּם לַחֲצָאִין... הִנֵּה הֵם נִבְקָעִים... נִבְקְעוּ—וּמִן הַקֶּרַע אוֹר אָדֹם, אוֹר בָּרָק הִבְהִיק פְּנֵי תֵבֵל...

— „יִבָּנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ; יִבָּנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ!" קוֹרְאָה זְקֶנְתִּי וְגַם אֲנִי חָפֵץ לִקְרֹא כַךְ—וָאִיקָץ...

וַאֲנִי רוֹאֶה שֶׁכְּבָר הֵאִיר הַיּוֹם — וַאֲנִי שׁוֹכֵב לֹא בַחוּץ, אֶלָּא בַּבַּיִת—וְקַו שֶׁמֶשׁ אֲדַמְדַּם נוֹפֵל עַל פָּנָי ... זְקֶנְתִּי יוֹשֶׁבֶת כְּבָר עַל הַשַּׂק וְהַשְּׁכֵנוֹת יוֹשְׁבוֹת לְרַגְלֶיהָ וְהִיא קוֹרְאָה לִפְנֵיהֶם אֶת הַמְשֵׁךְ הַסִּפּוּרִים שֶׁל חֻרְבַּן בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ...

ש. בֶּן־צִיּוֹן, אוֹדֶיסָא.

בימי הבציר.

(מחיי הילדים בארץ ישראל).

ד.

הרחיצה בהעוג'ה, או נקמת חברים.

(המשך).

ויספר יפת:

העוג'ה עוברת במרחק כחצי שעה מהמושבה „פתח תקוה". והעוג'ה נהר לא רחב; על שתי גדותיו אילנות המרכינים את ראשיהם המימה להביט אל חבריהם, הנשקפים להם מתוך הנהר, ומימיו ירקרקים מירק העלים. בסכה קטנה יושב שם ערבי זקן וקולע סלים מן הקנים, הצומחים שם סביב. קולע כל היום מן הבקר עד הערב; אלה הם הסלים אשר יביאו בהם את הענבים אל היקב. והילדים יבאו שם מן המושבה לדוג דגים ולרחץ במי הנהר. האבות אינם מרצים בזה ביותר, ויש כאלה האוסרים לגמרה את התענוג הזה על ילדיהם. אבל כאשר יאסרו עלינו איזה דבר, מיד נעשה הוא יתר חביב עלינו; על כן תהיה הרחיצה בהעוג'ה לתענוג היותר גדול לילדי „פתח תקוה", והלוך ילכו שמה בחשאי ובלי רשות האבות.

בשנה שעברה ואני התארחתי שם אצל דודי ד"ב, עד מהרה עשיתי הכרות עם כל הנערים בני גילי, ונטיל יחדו ביער הסמוך ונרחץ לא פעם במי הנהר. אך אחד מחברינו, אבינעם שמו, והוא בן יחיד לאבותיו, לא יכל בשום אפן להתגנב מן הבית, כי שמרוהו מאד, ומרב קנאה בנו ובטיולינו, החל להלשין עלינו, כי אל העוג'ה אנחנו הולכים; ולא פעם רדפו אחרינו ויתפשונו בחצי הדרך וישיבונו הביתה.

לנו חרה מאד על הדבר הזה ונגמר אמר להנקם ממנו; כי אין לך דבר מגנה כל כך כמלשינות בקרב חברים. ופעם אחת נסע אביו ואמו העירה, ונמשכהו אחרינו אל העוג'ה. חיש פשטנו מעלינו את בגדינו וקפצנו לתוך המים; כלנו רצנו לשוט, רדפנו זה אחרי זה מעל פני המים ומתחת למים, צעקנו והשתובבנו כנפשנו שבענו. וכשעלינו מן הנהר רצנו כל אחד ללבש את בגדיו. ואבינעם לא מצא את בגדיו אשר עזב על החוף... ונחפש פה ונחפש שם, שאלנו את הערבי — ואינם! (כי כך היתה הקנוניה בינינו, שבשעת הרחיצה יבוא אחד מחברינו ויקח את בגדי אבינעם ויטמינם).

הגיעה עת הצהרים. כלנו שבנו אל ביתנו וסעדנו בתאבון, ואבינעם נשאר ערום על שפת הנהר ויסתתר תחת התאנה, ויתנחם בתאנים המתיקות אשר מצא תחתיה ויחכה בקצר רוח שנמצא את בגדיו. ואנו בין כה וכה השתעשענו במחשבה: איך יבא אבינעם ערום אל המושבה ויהיה לקלס ולצחוק בעיני כל הבנות ולשיחה בפי כל.

לפנות ערב שבו אבותיו מן העיר ויחפשו אותו אצל כל השכנים ובראותם כי איננו, נבהלו מאד ויהי בלבול גדול במושבה. רבים נקהלו אצל בית הכנסת לעוץ עצה: מה לעשות ואיה לחפש את אבינעם? זה היה בחצי חדש אב. הגיעה השעה התשיעית, ויהי לילה יפה, בהיר אף קריר. ברחוב עמדו הרבה גמלים עמוסים סלי ענבים ללכת ל„ראשון לציון", אבל אף איש מהבורמים לא זז ממקומו ללכת לדרכו בטרם ימצאו את אבינעם. גם אותנו שאלו פעמים רבות; ואנחנו אחת אמרנו, שאין אנו יודעים דבר וגם ראה לא ראינו אותו. שני צעירים מהרו על סוסים אל העוג'ה, שנים אחרים — העירה, עוד שנים אל הכפר הערבי, וכל יתר אנשי המושבה, אנשים, נשים וטף עמדו עוד חבורות חבורות באמצע הרחוב והביטו לכל צד.

והנה נראתה איזו נקדה בדרך... והנקדה הולכת וקרובה יותר ויותר: הנה, הנה... וכלם נתנו קולם בצחוק גדול מאד; אך סל הפוך הוא ולא יותר! הרוח הביאהו

הַלּוּם, וְהִנֵּהוּ עוֹמֵד זֶה כַּמֶּה עַל מָקוֹם אֶחָד, עַד שֶׁקָּרְבָה יַלְדָּה אַחַת וַתְּהַפְּכֵהוּ...

וְהִנֵּה אֲבִינֹעַם הִתְיַצֵּב מִתַּחַת לַסַּל... וְהוּא עָרוֹם, רוֹעֵד מִקֹּר, מְפַחֵד, מְבוּשָׁה...

– אֲבִינֹעַם! עָרוֹם! – צָעֲקוּ אֲבוֹתָיו.

– שׁוֹבָב! – גָּעֲרוּ בוֹ הַזְּקֵנוֹת.

– אֶפְרוֹחַ! – צָחֲקוּ הַנָּשִׁים.

וְהַיְלָדִים רָצוּ סָבִיב וְקָרְאוּ בְּקוֹל אֶחָד:

– אֲבִינֹעַם, אַיֶּךָּ?

בֵּין כֹּה וָכֹה שָׁבוּ הַפָּרָשִׁים וַיִּרְכְּבוּ לְפָנִים, אַחֲרֵיהֶם הוֹלִיכוּ אֶת אֲבִינֹעַם הֶעָרוֹם לְבֵית אָבִיו, אַחֲרָיו כָּל הֶהָמוֹן, תַּהֲלוּכָה יָפָה! וַאֲנוּ מָחָאנוּ כַף וְשַׁרְנוּ לִתְמָנוּ:

„הִנָּחֵם, בֶּן נְעִים,

מְחֵה דִמְעָה מִלְּחָיֶיךָ..."

– חַה, חַה, חַה!...

– אוֹי, חָה, חָה!...

– חִי, חִי, חִי!...

נִשְׁמַע סָבִיב לַמִּסְפָּר.

– מָה אַתֶּם צוֹחֲקִים כָּל כָּךְ? – שָׁאַל אֲבִי אַבְנֵר, אֲשֶׁר בָּא בְּרֶגַע זֶה לָקַחַת אֶת הַסַּלִּים אֶל הַמַּרְתֵּף. וְהֵם בְּאַחַת וְגַם יָפַת אִתָּם:

– חַה, חַה, חַה! חִי, חִי, חִי!...

– לְכוּ לִישׁוֹן, צַחְקָנִים, הַשָּׁעָה מְאֻחֶרֶת, – גָּעַר בָּהֶם רַבִּי דָוִד.

– תֵּכֶף וּמִיָּד, אַבָּא, נֵלֵךְ, – עָנָה אַבְנֵר לְהַרְגִּיעוֹ.

וְכַאֲשֶׁר הִתְרַחֵק מְעַט, יָשְׁבוּ שְׁנֵיהֶם כֻּלָּם יַחַד וַיֶּפֶת גָּמָר:

– אָז יָדַע אֲבִינֹעַם כִּי אָסוּר לְהַלְשִׁין עַל חֲבֵרִים וְנִהְיֶה שֵׁנִית חֲבֵרִים טוֹבִים.

(סוֹף יָבֹא).

חֶמְדָּה בֶּן־יְהוּדָה.

הַקּוּקִי.*)

(מֵחַיֵּי הַטֶּבַע).

מִי מֵאִתָּנוּ לֹא שָׁמַע אֶת קוֹל הָעוֹף הַזֶּה הַמְבַשֵּׂר לָנוּ בְּאַחֲרִית הַחֹרֶף טֶרֶם עוֹד הֵנֵצוּ הַשְּׁקֵדִים, כִּי הָאָבִיב הַנָּעִים קָרוֹב לָבֹא?

קוּ־קוּ! – קוֹרֵא הַקּוּקִי בְּקוֹל חָזָק הַנִּשְׁמָע מִסָּבִיב בַּשָּׂדוֹת וּבַכְּרָמִים וּמַגִּיעִים עַד הַכְּפָר וְגַם עַד הָעִיר, וּמִי מֵאִתָּנוּ לֹא מָנָה בְשִׂמְחָה אֶת מִסְפַּר קְרִיאוֹתָיו?

אַךְ מַה יִּקְרָא? מַה יַּחְפֹּץ לְהַגִּיד בִּקְרִיאָתוֹ זֹאת?

הוּא קוֹרֵא: קוּ־קוּ! הַבִּיטוּ אֵלַי! קוּ־קוּ! הַבִּיטוּ אֵלַי! אוּלָם אִם אַךְ חָפֵץ הַיֶּלֶד לָגֶשֶׁת אֵלָיו וְלִרְאוֹתוֹ, יָחֵל לְהִתְעוֹפֵף מֵעֵץ אֶל עֵץ וּמִשִּׂיחַ לְשִׂיחַ הָלְאָה הָלְאָה, וְלֹא יִתְּנֵהוּ לָגֶשֶׁת אֵלָיו; וְהַיֶּלֶד רָץ אַחֲרָיו עַד אֲשֶׁר יַרְחִיק מִבֵּית הוֹרָיו, וְכַאֲשֶׁר יַעֲלֶה עַל לְבַב הַיֶּלֶד, כִּי כְבָר בָּאָה הָעֵת לָשׁוּב אֶל בֵּיתוֹ, וְקָרָא הַקּוּקִי עוֹד פַּעַם: קוּ־קוּ! לֵאמֹר: הִשָּׁמֶר לְךָ פֶּן תֹּאבַד דַּרְכְּךָ.

אַךְ יֵשׁ גַּם אֲשֶׁר יַעֲלֶה לַיֶּלֶד לְהִתְבּוֹנֵן אֶל הַקּוּקִי מִקָּרוֹב, וְרָאָה, כִּי גָדְלוֹ כַּיּוֹנָה, נוֹצוֹת גַּבּוֹ וְצִדָּיו אֲפוֹרוֹת וְחָזֵהוּ וּבִטְנוֹ לְבָנִים, אַךְ כְּמוֹ רְצוּעוֹת כֵּהוֹת עוֹבְרוֹת עֲלֵיהֶם. לְנוֹצוֹתָיו אֵין בָּרָק וָיֹפִי, וְאַף נוֹצוֹת רַגְלָיו מְצֻיָּנוֹת בְּעֵין זָהָב. לְרַגְלָיו אַרְבַּע אַרְבַּע אֶצְבָּעוֹת, שָׁלֹשׁ מֵהֶן נְטוּיוֹת לְפָנִים וְהָרְבִיעִית נְטוּיָה לְאָחוֹר; אַךְ הוּא יָכוֹל לְהָנִיעַ כְּחֶפְצוֹ, וְיֵשׁ אֲשֶׁר יֵרָאוּ כִּי מִפָּנִים וּמֵאָחוֹר יֵשׁ לוֹ שְׁתַּיִם שְׁתַּיִם אֶצְבָּעוֹת.

הַקּוּקִי דּוֹמֶה הַרְבֵּה בְּמַרְאֵהוּ וּבְגַוָּן נוֹצוֹתָיו לַנֵּץ, וַהֲמוֹן הָעָם יֹאמַר עָלָיו, כִּי אַךְ מְכַשֵּׁף הוּא, וְכִי בַחֹרֶף יֵהָפֵךְ לְשׁוֹדֵד הַטּוֹרֵף יוֹנִים וְתַרְנְגֹלִים, וּבַקַּיִץ יִהְיֶה עוֹד הַפַּעַם לְקוּקִי.

קוּ־קוּ! – יִקְרָא הָעוֹף הַזֶּה בְּפָגְשׁוֹ אֶת אַחַד הָאֲנָשִׁים, לֵאמֹר: „אַל נָא תַחְשְׁדֵנִי כַּמָּה שֶׁאֵין בִּי. הַבֵּט נָא וּרְאֵה אוֹתִי מִקָּרוֹב, מַקּוֹרִי רַךְ וְיָשָׁר וּמַקּוֹרוֹ שֶׁל הַנֵּץ חַד וְעָקוֹם, וּפָנֵינוּ מַה שּׁוֹנִים הֵמָּה. וְהַצִּפָּרְנַיִם? צִפָּרְנַי דַּקּוֹת רַכּוֹת וְקֵהוֹת, וְצִפָּרְנֵי הַנֵּץ הַטּוֹרֵף כַּחֲרָבוֹת הַשּׁוֹדְדִים. קוּקוּ! קוּקוּ!"

וְאַחֲרֵי אֲשֶׁר הֶעֱמַקְנוּ כְּבָר לָבֹא בַּיַּעַר, נִתְבּוֹנֵן נָא גַם אֶל מְעוֹנוֹ. הַיַּעַר הַמֵּצַל הוּא בֵיתוֹ, כָּל עֵץ–חֲדָרוֹ וְכָל שִׂיחַ–אֲסָמוֹ. כְּבַעַל בַּיִת חָרוּץ יָרוּץ הַקּוּקִי כָּל הַיּוֹם מִבֹּקֶר וְעַד עֶרֶב מֵחֶדֶר לְחֶדֶר לַעֲשׂוֹת בָּהֶם סְדָרִים. הַקּוּקִי יָדוּעַ לְבִלְתִּי

*) עַל פִּי וַגְנֶיר.

אשר לא יקנים כל אורח אל ביתו. הצפרים יושבות יחד, היונים אוכלות יחד, האוזים שוחים יחד על פני מי הנהר עדרים עדרים, והקוקי יושב תמיד לבדד; יחידי הוא מתעופף כל הימים בעבי היער ועל פני הסלעים אשר מסביב, והתבונן יתבונן היטב אם לא בא קוקי אחר אל גבול נחלתו, כי את יער מושבו יחשב לנחלתו ולא יתן לגרים או לאורחים לגשת אליה; ואם אך ישמע קול קוקי אחר, לו גם יהיה אביו או אמו, והרים את קולו וקרא: קו־קו! האינך רואה, כי לי הוא היער הזה? קו־קו! ברח לך מזה, קו־קו! חיש מהר — ומלחמה תפרץ ביניהם והתעופפו נוצות רבות מזה ומזה למעלה; והמנצח יכנע ומהר לעזב את היער והלך לו לבקש נחלה חדשה.

והציידים משתמשים לטובתם ברעת לב הקוקי, ובאו היערה וקראו בקולו בפיהם או במשרקה מיחדה; ושכח הקוקי את זהירותו התמידית ומהר לעוף אל המקום, אשר שמע משם את הקול להלחם עם האורח אשר בא אל אחזתו ולגרשהו, ונפל אל הפח אשר הכינו הציידים לרגליו, או יפל מת מכדור אשר בא אל בשרו.

אך מדוע זה ישב תמיד בדד? מדוע זה יתרחק מחברה? גם לזאת נמצא תשובה אם נתבונן היטב אל מאכל שלחנו. „אל תדין את חברך עד שתגיע למקומו". כל היום יבקש לו הקוקי תולעים, חפושיות, צרצורים וזבובים, וקיבתו גדולה, ורעבונו מציק לו מאד, והרמשים קטנים מאד; לכן יתעופף מבקר ועד ערב, ובעופו יתפש תולע מעל העשב אשר ביער בין העצים ומעל העלים אשר על ענפי העצים; ובהתרוממו מעל לראשי הארנים, והסיר מעל מחטיה הירוקים את הרמשים שונאיהם. הוא לא יתן לרמשים האלה להשחית את ביתו הירק, וכלה יכלה אותם.

הקוקי והקוקיאה דומים במראיהם, אך קולם שונה מאד. הקוקי קורא: קו־קו! והקוקיאה מצחקת בקולה: הא, הא!

ובבוא הקיץ והעופות הנוסעים ישובו מן המקומות החמים הרחוקים, אשר בלו שם את ימי החרף, והחלו לתקן את קניהם הישנים או לבנות להם קנים חדשים, והביט הקוקי אל מלאכתם והתפלא. העופות אוספים קש, גבעולים, קנים, נוצות, מוך וחוטים ועשו להם קנים נקיים וחמים, אך הקוקי לא יעשה לו קן. הוא קורא כל היום: קו־קו! והיא צוחקת כל היום וקוראה: הא־הא! הנה העשבוניות[1] תקנו את קניהן והמליטו שמה את ביציהן, והן מתעופפות לצבר להן אכל, בטרם תרבצנה על ביציהן, קוקו, קוקו! — קורא הרמי אל רעיתו, והיא מתעופפת אל אחד הקנים ומשליכה ממנו החוצה ביצים אחרות וממליטה שם את ביצתה היא, ובקול צחוק תעזב את הקן.

— קוקו! — קורא הקוקי הרמי. אך העשבוניות התמימות והטובות השבות אל קנן, אינן שמות לב אל ביציהן השבורות מתחת לקן אל הסלע, וכי בקן ביצה זרה, הן רובצות על הביצה ומחממות אותה. עשבוניות צעירות יוצאות מן הביצים שנשארו שלמות, ועמהן יצא גם הקוקי הצעיר. העשבוניות הזקנות יוצאות מן הקן להביא טרף לאפרוחיהן הרעבתנים הקטנים. אך הקוקי הקטן גדול מכלם, וברעבון גדול הוא בולע כמעט את כל אשר תבאנה הזקנות, וכאשר יצר המקום בקן דוחף הקוקי באכזריות את העשבוניות הקטנות החוצה.

אומרים, כי הקוקי הזקן השומר מרחוק את בנו עוזר לו בדבר הזה.

וככל אשר יגדל הקוקי כן תרב רעתו ותגדל אכזריותו. הוא לא ישמע לקול אבותיו החורגים וימרה את פיהם, והוא כל כך רע ואכזרי למיטיביו בהביאם לו תולע או זבוב, עד כי יש אשר ישכם במקורו עד זוב דם.

כאשר תצמחנה נוצותיו וכנפיו יעזב את הקן והתעופף מענף לענף ומכלכליו יביאו לו שמה את טרפו לאכל עד כי תחזקנה כנפיו והלך בעצמו לבקש אכל לנפשו.

ויש אשר לא יוכל הקוקי הקטן לצאת מן הקן, כי יש אשר הקוקיאה הזקנה תתן את ביצתה במקורה אל קן הנמצא בנקרת עץ, ואז יכלכלוהו אבותיו החורגים כל ימי הקיץ, עד כי יבא החרף הקר ועזבו אז את הארץ ואחרית הקורא הכלוא מרה מאד.

וכן יגדלו עופות היער את הקוקי הצעיר מבלי אשר ישיב להם כל תודה. הקוקיאה ממליטה חמש שש ביצים בקנים שונים, ובכלות הקוקיאה להמליט את ביציה ישבו הקוקי והקוקיאה, כל אחד לבדו כערער בערבה, ואיש מהם לא יתן לאחר, גם לבניהם, לבוא אל גבול נחלתו.

אבי אסף.

[1] מן עוף.

המהפכה בארץ סרביה. — בארץ סרביה הקטנה, אשר הוציאה אותה ממשלת רוסיה לחפשי מתחת על טרקיה בשנת 1879, בארץ הקטנה הזאת היו שתי משפחות מלוכה: משפחת אברינוביץ ומשפחת קרגיאורגיביץ. ראשי אבות שתי המשפחות האלה, מילוש אברינוביץ וקראגיארג (גיארג השחור), שעל שמו נקראים בניו בשם קרגיארגביץ, עשו בזמנם תשועות לארצם, ובניהם אחריהם באים, רבם אך בכח „זכות אבות" ומעטים בהם גם בכח זכות עצמם ודורשים את כסא המלוכה, ובכן מתרוצצים בני שתי המשפחות האלה בקרב הארץ הזאת. כשאברינוביץ נופל קרגיארגביץ קם, וכן להפך. מובן, כי לא בלי שפיכות דם יעלה האחד על כסא המלוכה; ובהיות הממלכה נכונה בידו יגרש את בני המשפחה השניה קרובי המלך הקדם מן הארץ. והנה בעשרות השנים האחרונות ישבו בני בית אברינוביץ לכסא המלוכה בסרביה, וראש המשפחה השניה פטר קרגיארגיביץ גרש מן הארץ וישב בשויציה. בשנים האחרונות מלך על סרביה אלכסנדר הראשון, הוא עלה על כסא המלוכה בחיי מילן אביו, אשר ירד ברצונו הטוב מכסאו וימסרהו לאלכסנדר בנו היחיד. אלכסנדר, מפני עסקי משפחה ידועים, לא היה חביב על בני עמו ביותר. וביותר רבו שונאיו בקרב פקידי הצבא מיום שיצא הקול, כי נכון המלך להפקיד את ליניביצה, אחי המלכה דרגה, ליורש העצר (כי בנים לא היו למלך), והוא פקיד צבא צעיר וגאה מאד. והנה בליל העשירי לחדש יוני נעשה בעיר בלגרד, בירת סרביה, מעשה רצח נורא, אשר לא נעשה עוד כמהו בקרב העמים זה שנות מאות. כי בשוב המלך והמלכה מבית הזמרה, סבב גדוד צבא גדול את ארמון המלך, ופקידי צבא רבים פרצו אל חדרי הארמון פנימה ויהרגו רבים משומרי ראש המלך אשר נסו לעצר בעדם. והשליש אשר המלך נשען על ידו היה בקושרים, ועל כן חדרו על נקלה לחדר המלך והמלכה. כאשר נגשו פקידי הצבא אל המלך, הציע שלישו לפניו, כי יחתם על כתב, כי הוא יורד ברצונו הטוב מכסא המלוכה. אך המלך לקח מעל שלחנו את האקדח (רעוואלווער) ויור בשלישו הבוגד וימיתהו. אז התנפלו פקידי הצבא על המלך והמלכה ויהרגום באכזריות נוראה. „אנשי צבא, בגדתם בי!" — היו דברי המלך האמלל האחרונים. ואחר הרגו פקידי הצבא את כל יתר שרי החצר הנאמנים עם המלך וגם את המיניסטרים ואת שני אחי המלכה הרגו במעונותיהם, וביום המחרת הודיעו ראשי הצבא, כי הם בוחרים בפטר קרגיארגיביץ למלך על סרביה.

כה נשמד בלילה הנורא ההוא המלך אלכסנדר, הוא הנצר האחרון לבית אברינוביץ בעצם ימי עלומיו, כי הוא היה אך כבן עשרים ושש שנים. ואספת העם בחרה למלך בפטר קרגיארגיביץ, אשר ישב עד כה בגיניבה אשר בשויציה, ואשר, כפי שמשערים, היתה גם ידו עם הקושרים. ובימים האלה עלה כבר המלך החדש פטר הראשון על כסא המלוכה המגאל בדם.

הרצח הנורא הזה הרעיש מאד את לב כל עמי אירפה ומלכיה, וממשלת רוסיה דורשת בחזקה, כי המלך החדש יענש קשה את פקידי הצבא רוצחי המלך אלכסנדר והמלכה דרגה. אך קשה לדעת מראש כמה קשה יהיה ענשם של הרוצחים, אשר נתנו בידי המלך החדש את היכלת למלך ולענש, ואולי גם שלא בלי ידיעתו.

נדבות ילדים. — הילדים העברים מבקרי החדרים בלונדון, בירת אנגליה, קבצו ביניהם לטובת היתומים בקישינוב לחנכם בארץ ישראל כעשרים וחמשה לטרה שטרלינג (כמאתים ועשרים רבל בכסף רוסיה) וישלחום להועד בקישינוב.

הזכרת נשמות הקדושים בירושלים. — ביום העשרים ותשעה לחדש איר עשו בבית הספרים הגדול שבירושלים, הנקרא בשם „מדרש אברבנאל וגנזי יוסף" אזכרה לנשמת הקדושים הרוגי קישינוב. בשעה חמש אחר הצהרים התאסף קהל גדול מאחינו באולם הגדול של בית הספרים, ובמבוא האולם ישבו תלמידי המחלקות הגבהות של בית הספר הנקרא על שם „למיל" ומוריהם בראשם על הבמה, מקום מושב הנואמים, הדליקו נרות, ויגון קודר שכן על פני כל הנאספים. החזן פתח את ההזכרה בתפלת „אב הרחמים". אחר עלה המורה מר דוד ילין על הבמה, ובעברית צחה תאר לפני הנאספים את כל המקרים הנוראים שקרו לאחינו בקישינוב, ויעורר את השומעים לחוש לעזרת אחינו האמללים. כאשר כלה האדון ילין את נאום האבל, קמו כל הנאספים על רגליהם והחזן התפלל תפלת „אל מלא רחמים". אחר כן שרו תלמידי בית הספר של למיל פסוקים אחדים ממזמורי תהלים. כתם תפלת ההזכרה קם מנהל בית הספר הנזכר מר אפרים כהן ויאסף נדבות לטובת אחינו השדודים בקישינוב.

ידיעות שונות.

רבינזון שבימינו. — בעיר סיטל אשר במדינת וישינגטון באמריקה הצפונית מת זה לא־כבר איש אחד, דזון סוליבן שמו, שמקרי חייו דומים ברב למקרי רבינזון קרוזה הידוע.

סוליבן נולד בעיר הקטנה קרק אשר באירלנדיה, ובהיותו עוד צעיר לימים עזב את עירו ואת ארצו ויהי למלח באחת האניות. באחד ממסעיו בים האטלנטי קמה רוח סערה ותנפץ את אניתו אל אחד הסלעים. כל אנשי האניה טבעו בים ואך הוא לבדו, אשר היה שחאי מצין, נאבק זמן רב עם הגלים ולסוף השלך אל היבשה.

כל הלילה שכב כה על הארץ קפיא מקר ולא ידע נפשו. כאשר האיר הבקר שב רוחו אליו וידע, כי השליכוהו הגלים אל מקום שמם מאד. כרבינזון בשעתו שחה גם הוא אל האניה השבורה. גם הצליח להוציא ממנה רובים וברד (אבק שרפה); והחיה את נפשו על האי השמם בציד חיה ועוף. אז בנה לו בית קטן וישב בו בדד. אך לא ארכו ימי בדידותו, כי כעבור ימים מספר נפצה עוד אניה במקום ההוא ואחד המלחים נמלט ממנה גם הוא אל המקום הזה ויתחבר אל סוליבן. שני המלחים האלה החלו לבנות להם בית מרוח ולסדר את אפן חייהם כראוי.

במשך הזמן החלו להתישב שם עוד אנשים אשר באו אליהם דרך היבשה מערי אמריקה. סוליבן בחר לו כברת ארץ גדולה ועליה נבנתה אחרי כן העיר הידועה עתה בשם סיטל, אשר מספר יושביה עולה לארבעת אלפים ומאתים נפש. ובכל אשר הלכה העיר וגדלה, כן הלך ורב גם עשרו של סוליבן, מיסד העיר הזאת.

בראשונה היה האיש הזה נבער מדעת, אך כאשר העשיר החל ללמד מדעים שונים. אחרי מותו השאיר סוליבן אחריו הון גדול שעלה לשבע מאות אלף דולר (הדולר הוא כשני רבלים בכסף רוסיה). את ההון הזה ירשו שני אירלנדים עניים מקרובי „רבינזון" המנוח.

צפור נפלאה. — ביערות הגדולים אשר בגויניה יש מין צפור, אשר יש לה כשרון נפלא לחקות כל מיני הקולות של בעלי החיים השונים וגם של האדם. והתירים העוברים במקומות ההם מתפלאים ומתענגים יחד על היצור הנפלא הזה. שם הצפור הוא „טין־טין". תושבי המקום צדים את הצפור הזאת למאות ומתקשטים בנוצותיה היפות. אך למרות אכזריות האדם, אוהבת הצפור הנפלאה הזאת את חברת האדם והיא מפליאה לחקות את שפתם ואפן דבורם.

החוקר הצרפתי פלבר די מונטיל מתאר בספרו את חיי הצפור הזאת, אשר למד לדעתה היטב:

קנים לעשרות הקלועים אל ענפי העצים מתנועעים אנה ואנה לכל רוח קלה הנושבת מסביב; ומתוך הקנים ישמע תמיד קול צפצוף עליז של האפרוחים הקטנים. קנה של „טין־טין" הומה תמיד: מעון הוא לפטפטנים שובבים קטנים, שאין להשקיטם אף רגע. הצפור הזאת מקשיבה תמיד לכל קול וצלצול, אשר ישמע ומחקה אותם באפן נפלא. ולא דבור האדם בלבד, כי גם כל מיני המבטאים השונים של השפה הצרפתית, האנגלית והספרדית היא מחקה בדיוק.

יש שהצפור „טין־טין" משמיעה לפעמים צעקת־שבר נוראה כקול נפש נואשת בקראה לעזרה, ויש שהיא נאנחת בתלונה, או נאנקת כנוספת, וכרגע היא מתחילה לצחוק בקול גדול, כאלו היא לועגת לשומעים, אשר האמינו כי עצובה היא.

מלמד אחד מספר איך שהצפור הזאת הוליכה אותו שולל. פעם אחת שמע בדממת הלילה קול מר קורא לעזרה. הוא קפץ מעל משכבו ויקח מהר את הרובה בידו ויעורר את המורה־דרך ההודי שלו. „שמע נא — קרא אליו בבהלה, — שם רוצחים נפש אדם. נחושה נא לעזרה!" ופתאם נשמע קול צחוק הטין־טין. המורה־דרך, שהיה שקוע בשנתו התהפך על צדו השני, וייעץ להמלמד ללמד עוד הרבה לדעת, כדי שלא להפריע מנוחת אנשים ישרים.

ולא את קול האנשים בלבד מחקה הצפור הזאת, כי גם את החיות השונות היא מחקה בשלמות, יליל־החתולים הפראים, הצעקות והשריקות של הקופים, באחת, את כל המוסיקה הנשמעת ביערי הארצות החמות; פעם ישמעו צלצולים נעימים ועליזים, פעם קולות עצובים, פעם קולות זעם ואיום, ופתאם קול צחוק גדול. וכל זאת משמיעה הצפור הנפלאה „טין־טין".

לאחינו ולאחיותינו קוראי ה„עולם קטן" שלום!

בקראנו ב„עולם קטן" על דבר קישינוב התאבלנו מאד על הפרעות אשר עָשו לבני עמנו ואת הענוים אשר ענו אותם, ואת הדם אשר נשפך בכל הרחובות כמים. ולטובת היתומים אשר נשארו בלי מחסה מרימות אנו תרומתנו סך 1 רוּבּ.

זה כשנה שאנו לומדות שפת עבר. בעת הלמוד ובעת החפש אנו מדברות רק עברית.

אנו לומדות חומש, עדן הילדים, דקדוק של שצקי, ובכל שבת אנו קוראות את ה„עולם קטן", ועוד ספרים שונים.

ברגשי כבוד
ובּרכת ציון
דוינסק. בתיה שמרלינקוב ולאה פינשטין.

מערכת נכבדה!

בשמחת לב יכל אנכי לבשר את חברי בני גילי קוראי „עולם קטן" וביחוד לחברנו יהודה ליב רוקח מברדיטשוב, כי גם אנחנו תלמידי החדר המתוקן פה אשר תחת פקודת מורינו היקרים יסדנו, ע"פ עצת מורינו אגודה בשם „התחיה" כשם חדרנו. מטרת חברתנו היא להחיות את שפתנו בפינו; על כל אחד ואחד מהחברה לשקד על למודו, ללמד לדעת דברי ימי עמנו, ובעת שבתנו בבית ספרנו לדבר רק עברית.

מלבד חניכי חדרנו משתדלים אנחנו להרבות את מספר הילדים החפצים לדבר בשפה העבריה, ומדי שבת בשבתו מתאספים אנחנו אל חדרנו „התחיה" ואחד ממנו קורא איזה ספור מ„עולם קטן"; ואחרי קראו משוחחים אנו אודות הספור נ"כ בעברית. מתחלה היה קשה עלינו הדבר הזה, אך כשהרגלנו בזה הוקלה לנו השיחה הזאת.

ולטובת חברתנו שמנו אנחנו לחוק לחשך מכספנו, אשר ינתן לנו לקנות סכריות או זרעונים, ונותנים לאחד מחברנו הקובץ על יד וכותב בפנקס.

ובכלות ימי הבחינה נתישב בדבר מה לעשות בכסף? כי יש אשר אומרים לכתב את אגודתנו בספר הזהב, אחדים אומרים לקנות מניות, והרבה ממנו אומרים ליסד ביבליותיקה בעד החברה.

בשם כל תלמידי חברנו וחברי האגודה מביע אנכי תודה למורינו על החיל אשר אנחנו עושים בלמודנו.

בשם כלם ובברכת ציון
קרליץ. פלך מינסק יוסף בילין.

אחי החביבים קוראי ה„עולם קטן"!

קראתי ב„עולם קטן" חוברת ל"ב-ל"ג את מכתב * * על דבר האגודה אשר הוא חפץ ליסד, וישר הדבר בעיני מאד. ואחפץ גם אני להספח אל האגודה ההיא. אך כאשר הייתי אצל הנער ההוא, אמר לי כי נערים אינם מתקבלים אך מבני י"ג שנים והלאה. על כן חפץ אני ליסד אגודה שכל חבריה יתחיבו לדבר ביניהם רק עברית, וחברים יתקבלו מבני עשר שנים והלאה, (כי אני אינני יכול להספח אל האגודה אשר יסד * * כי אני בן י"א שנים). ועל כל נער לשלם 3 קאפ' בשבוע לטובת ביבליותיקה עברית, ופעם אחת בשבוע נתאסף אל בית אחד החברים, ונער אחד יקרא את ה„עולם קטן". ומי אשר חפץ להספח אל האגודה הזאת, יואיל לפנות אלי, ברחוב פּשׁשה N. 4, במעון 5, בשעה 5-7 אחר הצהרים.

בברכת ציון
ורשה אריה יהודה סילמן.

אל העלמה הכבודה חנה גולדברג.

לפני ימים אחדים נודע לי, כי בעירנו וילנה יש חברה אחת בשם „יהודיה" המתעסקת בהפצת ידיעת שפת עבר ואשר יסדה בתי ספר בכל חלקי העיר ובם לומדות ועושות חיל בלמודן כמאתים נערות, ובראש החברה הזאת עומדת אמך הכבודה מרת דבורה גולדברג. ולכן הנני לבקש ממך, כי תהיי לי לפה לאמך ותבקשי ממנה כי תשים את לבה גם אל בנות שניפישוק, פרור וילנה, אשר שפתנו הקדושה זרה להן ותולדות עמן אינן יודעות ואין ידן משגת לשכור להן מורה פרטי. והנני מקוה כי תמלאי את בקשתי, בחפצך לעזר לאחיותינו העניות האלה. ואמך, אשר זה כל חפצה להועיל לבנות עניי עמנו, לא תשיב את פניך ריקם, וברכת הנערות העניות תבא על ראשך ועל ראש אמך העדינה.

שניפישוק. חיה שרה יַשפֶן.

למערכת העולם-קטן!

בקראי בכל גליונות „העולם קטן", כי בערים רבות יסדו נערים כגילי אגדות ציוניות, הייתי אני וכל רעי בני עירי שפלים בעיני על עמדנו מנגד ואיננו לוקחים חלק גם אנחנו בבנין עמנו יחד עם כל נערי ישראל. ואז החלותי להשתדל בחפץ נמרץ ליסד גם בעירנו אגודה ציונית, הצעתי נתקבלה בין חברי ברצון גדול, ועד מהרה נוסדה אגדה משלשים נער, אשר כל אחד מכנים קפיקה בכל שבוע לקנית מניה, ומלבד זאת יתנדב כל חבר לתת את מחברותיו, הכתובות אל האגדה, וגם לסובב בעיר לאסוף נדבות לטובת הקפה הלאמית. ובכל שבת יתאספו החברים בבית אחד הנערים וישיחו ויספרו ספורים בעברית ויקראו ב„עולם קטן" ובדברי ימי ישראל.

אוודה שלום רלקין

לאחיותי היקרות קוראות ה„עולם קטן"!

הנני לענות לשרה רוזה רבינוביץ על שאלתה בגליון ל': כי מטרתי אשר אליה אשאף כל ימי הוא: לדעת את השפה העברית על בוריה ולדבר ולכתב בה צחות. אבל רעותי הנכבדות, פה בארץ נכריה למרות רצוני אינני יכלה להקדיש

את כל עתותי אך להלמודים העברים, אשר נפשי כה חשקה בהם פה בין עמים זרים מוכרחות אנחנו ללמד שפות זרות, יען כי בלי דעת אותן איננו יכולות לדבר עם כל איש, והלמודים האלה יגולו ממנו עת רבה. ומה מאד חפצתי ללמוד לבלות את כל למודי אך ורק בהשפה הקדושה ולהגות בספרי נביאיה היקרים לנו. ועל כן שאיפתי היחידה היא כי עוד בימי תלכנה כל אחיותי ואחי וגם אני בניהם אל ארצנו הקדושה וייסדו שם בתי ספר עבריים אשר שם יהיו כל הלמודים בשפתנו הקדושה.

בברכת ציון וירושלים

שבע נוטרמן.

לבית מערכת ה„עולם קטן"!

לאות, כי משתתפים גם אנחנו נערי עיר זינקוב (פלך קיוב) וילדיה בצער הילדים היתומים בקישינוב אשר נשארו בעירום ובחוסר כל, הננו שולחים ע"י המערכת לטובתם 3,09 ר', אחרי נכיון המשלוח מהסכום 3,30 ר' אשר נאספו בידינו הח"מ מנערי עיר זינקוב וילדיה ברב עמל. כי נערים וילדים אינם סוחרים וכסף אין להם, ואת נדבתם זו קבצו וחשכו כלם מכסף ארוחתם אשר נתנו להם בידי אמותיהם, למען קיים את הכתוב בתורה „ואהבת לרעך כמוך"; ואם כי נדבתנו זו דלה בערכה, אך מי יתן כי יעשו כמונו כל ילדי הערים הקטנות והגדולות וברכה תבוא עליהם.

ברגשי כבוד המאספים

ברוך שֶׁרמן

דוד טשיזיק

(שמות המנדבים עיין ברשימת הנדבות.)

למערכת „עולם קטן"!

בבכי תמרורים קראנו ב„עולם קטן" גליון ל"ב־ל"ג בחלק ה„חדשות", ע"ד האסון אשר קרה לאחינו בקישינוב; ויען כי לא בדמעות ואנחות יושעו אחינו הקטנים האלה אשר נשארו פתאם בלי אָב ובלי אם אשר ימצאו מחסוריהם; לכן מהרנו לאסוף נדבות בבית־ספרנו וגם מאחינו ואחיותינו הגדולים כפי יכלתנו לטובת היתומים הקטנים כהצעת מר אוסישקין. ועתה עצתנו גם לכם, קוראי „עולם קטן", כי מאת הכסף אשר יתנו לכם יום יום הוריכם לקנות ממתקים ומגדנות, תחשכו גם אתם לטובת האמללים הקטנים שסבלו מהפרעות. בזכות זה יזכו אבותינו לגדל אותנו להיות יהודים נאמנים לעמנו לשפתנו העבריה, ולארצנו ירושלים.

וינה שקלֶר (בן י"ב שנה)

ישראל הַרץ (בן י"א שנה)

דוד שְׁפַּק (בן עשר שנה)

(שמות המנדבים עיין ברשימת הנדבות).

אחי ואחיותי קוראי ה„עולם קטן"!

הנני בא לבשרכם בשורה טובה כי בעירנו „צריי" נתיסדה אגודה בשם „אגודת הציונים בצריי", אשר חבריה מאה וחמשה עשר איש ומטרתה להפיץ את רעיון הציוני בעירנו. מדי שבת בשבתו יאספו החברים בבית אחד ושם יקרא לפניהם אחד הציונים דברי ימי עמנו מיום היותו לעם עד ימינו אלה וגם ספרים המדברים בשבח הציונית. גם אני שקלתי שקל ולוקח חלק בעבודת ציונינו. בכל שבוע ושבוע אני קונה תוי הקופה הלאומית וארביקם על מחברותי וספרי ואכתב עליהם את שמי, לבל יהנה מהם כל איש, וגובה את השקלים אשר אגודתנו נושה באנשים שונים. השתדלו נא, אחי ואחיותי, להגדיל את הכנסת האוצר הלאומי, קנו תוי הקפה הלאמית שקלים ואקציות, וגם למדו את שפתנו ודברו בה והיא תהיה לכם ראשית למוריכם. אני כליתי את בית הספר לשכה השלישית, למ. ב. שניידער ויודע אני אותו על בוריו, והתחלתי את מערכי לשון עבר לשטיינברג ומתרגם משפת רוסית לשפת עבר ואשנן על פה שירים מעולם הקטן את השיר „שיר עם" „ועברים אנחנו" ועוד כאלה וכאלה, ואלמד את „דברי הימים" לזאב יעבץ. אקוה כי תשמעו לעצתי ותעשו כמוני, ואז נזכה לראות בשוב עמנו לציון ורגלנו יתנוסס על הרי יהודה. ברגשי כבוד ובברכת ציון.

גובה האגודה

אליהו גרשן מזאה. צריי. (פלך מוהילוב).

להציונים הקטנים קוראי „העולם קטן".

הנני באתי להודיעכם ציונים קטנים כי בימים האלה הצינה פה בסְטוֹלבְּצי אגודת „ציון ושְׂפָתָהּ" את המחזה „יהודה וויליק" אשר נדפס ב„עולם קטן" חוברת י"ד. המחזה הוצג ברוב פאר ויופי, אנשים רבים מאד באו לראותו, כולם דברו בשפתנו הקדושה, מקטן ועד גדול; החזיון הזה עשה רשם גדול בין השומעים, וכאשר כלה מחזה אחד קראו בקול גדול כל השומעים „הידד!" „הידד!" ואחרים מחאו כף. אחרי אשר כלה המחזה עלה על הבמה מר „זלמן רובשוב" וידרש באזני הקהל ובכלותו לדרש, שרה מקהלת משוררים שירי ציון, ועד השעה השתים עשרה נפרדו כל הבאים הביתה. ונאסף סך „שבעה רבל, ועתה ציונים קטנים עוצו עצה מה לעשות עם הכסף, אם לנדבהו לקרן הקיום הלאומי, או לאמללים שבקישינוב... כתבו ואל תתמהמהו לכתב ב„עולם קטן" את עצתכם כי העת קצרה...

אחד מחברי האגודה הוא

היושב ראש: יוסף סולוֹבֵיציק (בן י"ב שנה).

סגן היושב ראש: יוסף דוברשטיין (בן י"ב שנה).

הסוכן על הכסף: אברהם בן אריה רובשוב (בן י"א שנה).

לקוראי ה„עולם קטן"!

אני לומדת בהגמנזיה במחלקה השלישית. מלבד השפות אשכנזית וצרפתית, אני לומדת בביתי גם עברית זה שתי שנים. אנכי גמרתי ספר בראשית. גם אני קוראה את ה„עולם קטן", ביותר לקח את לבי הספור „הזקנה" של הסופר מר בלומברג בגליון י"ד. לזכרון הסופר הזה קניתי מרקאות של הקופה הלאמית. עצתי כי כל הקוראים והקוראות יעשו כן במצא חן בעיניהם איזה ספור וספורים טובים הלא רבים בה„עולם קטן".

שרה גולדשטיין,

בת י"א שנים.

נְדָבוֹת.

בעד יתומי ההרוגים בקישינוב:

תַּלמידי בית הספר העברי של המורה כהן (בוריסוגלבסק) שולחים סך 5,80 ר׳ אשר אספו מאת: וַלירשטין 75 ק׳; ליבנוט 60 ק׳; ז. ו. מֶלר 50 ק׳; ה. לוין, גרציק—כ״א 40 ק׳; יצחק לוין, אידוים — כ״א 20 ק׳; סגל 15 ק׳; פרדקין, קרנר, גורליק — כ״א 10 ק׳; ושאר הכסף נאסף מאנשים שונים. — אליהו שור (קיוב) 20 ק׳. — שלמה קרקובסקי (קישנקי) 50 ק׳. — י. ברוו (וילנה — סניפישקי) 50 ק׳. — תלמידי בית הספר בלינקובה שולחים 3 רבלים אשר נדבו: משה מולק, בנימין קפולר, יצחק קרינר, אהרן פריד, חיים טויז, דוד איורב, — כ״א 15 ק׳; יצחק יוסף הירש 12 ק׳; יצחק ליגום, ישראל כהן, יעקב זאב בַּר, שמואל בַּר, אידל איציקוביץ — כ״א 10 ק׳; אפרים קרייצר, יצחק איללום, אלתר זכס, סנדר בלומברג, ישראל זנורסקי, מאיר שֵׁר, אברהם זכס, זלמן דוימס, משה פרנקל, ראובן פליין, שמואל פריד, יעקב שֵׁר, אבא יפה, אליהו רובין, קפיל קפלן, זלמן ברקים, שמואל אהרנזון, חיים אהרנזון, יָקיל לַנדסמן, בן ציון קלבנסקי, מרדכי ארלב, שלמה כהן, בינוש מאירוביץ, מאיר מאירוביץ, יצחק בַּר, משה בַּר, אייזיק בלֵכֶר, יהודה איזמן, שמעון זונדלביץ, אייזיק לנדסמאן, נתן טויז — כ״א 5 ק׳; נ״ק 8 ק׳; ס״ה: 3,15 ר׳; אחרי נכיון דמי המשלוח נשארו: 3 ר׳. — מַקסין (יֶליסַוֶטגרַד) 50 ק׳. — אלכסנדר דימרסקי ואחיו יצחק (קיוב) שולחים 1 רבל אשר קבצו מאגורות יום יום אשר להם, ועוד 1 רבל אשר אספו מאת: יהושע בהנובסקי 30 ק׳; מרדכי שור 20 ק׳, ומאת שאר התלמידים 50 ק׳; ס״ה: 2 ר׳. — דוד גֶץ 18 ק׳. — שמואל ומתתיהו טיליפמַן (טשיפליץ—בסרביה) 1 ר׳. — יצחק קוזלשטין (מַלְחֹבקה) 8 ר׳; א. צ. (שם) 2 ר׳. —

בעד יתומי ברודם:

נחמה סטֶרק, שרה גלדשטין בעזרת רבקה זלצמן, הֶנָה אקסלרד ומרים גלמן (אַקרמַן) אספו סך 11 ר׳ מאת: אסתר פוקלמן, ליב ליבין, — כ״א 50 ק׳; נחמה, יצחק, שרה, עמנואל ושלום סְטֶרק 50 ק׳; נ. טרַחטנברג 40 ק׳; מ. קרשק, נחמה גירשמן — כ״א 30 ק׳; ישעיה ברדסקי 25 ק׳; דבורה זַלְמַן, ק. מילשטין, וולף קריטשבסקי, מלכה קיפנים, חוה פוקשין, אסתר חסקין, שושנה ליטוין, יעקב פינין, שרה חַש, יעקב שרירא, צבי גֶרֶן, מלכה וילדֶרמַן, שלום פנגרש, פניה ברדסקי, נֶנַק וֶילין, ברנזון וברקוב, עדה ילין וחלון, אהרן סרפר וציפה חש, רווה וַרשבסקי, פרידמן, האחים מושקוביץ, צלה ופרץ גלטניק, שרה גלדשטין — כ״א 20 ק׳; ז. קרשרין, ח. שרירא, רבקה זלצמן — כ״א 15 ק׳; הייסמן, קונסטינר — כ״א 10 ק׳; ברטברד, שפירא, שורצמן, פ. שורצמן, פלדמן, ליס, קוטשוק, אקסלרד, קלפרוב, גלמן, נֶבַק, ציטרון, טרחטנגרץ, בשקירנסקי, קפלביץ, זסלבסקי, יעקב חַש, רבקין, לובמן, כהן, גורצמן, שפשניק, רמנשטרן, רטפלד, פרלמן, — כלם ביחד 1,20 ר׳; נדבות קטנות 94 ק׳; בבית ספרן של מרות קיפנים וחרמץ נאסף על ידי התלמידה טְרַחְטֶנבּרויט סך 86 ק׳ — ס״ה 11 ר׳. — צפה, שמואל ויוסף אריה שפירא (דוּבּרוֹבנה) 15 ק׳. —

המו״ל: הוצאת „תושיה״ בורשה.
העורכים: א. ל. בן־אביגדור וש. ל. גרדון.
כתבת ה„עולם הקטן״:
КНИГОИЗДАТЕЛЬСТВО „ТУШІЯ“, ВАРШАВА.
Verlag „TUSCHIJAH“, Warschau.

הוספה מיוחדת ל„עולם קטן“.

„הפדגוג“

ידון פדגוני בעד ההורים והמורים.

יצאה לאור החוברת הכפולה ה׳-ו׳ (אדר־ניסן) וזה תכנה:

א) להעברת ה„חדר“ מרשות הפרט לרשות הצבור — פנחס שיפמן; ב) הסרונות האופי של הילדים (המשך) — א. בן צבי; ג) תורת החנוך (המשך) — י. י. גלס; ד) השיטה השמית והקולית בקריאה — ישראל יוסף סירקים; ה) הקריאה העברית (המשך) — בן זאב; ו) רעיונות על דבר החנוך — בן משה; ז) לשאלת המורים — י. י. גלס; ח) בקרת ספרים — י. י. גלס; ט) תשובה למבקר — י. י. אינדיצקי; י) כרוניקה.

ספרי חנוך ולמוד ומקרא (הוצאת „תושיה“):

1] אלפא ביתא מצוירת בצבעים (עפ"י השטה הטבעית) עם 24 ציורים יפים ואותיות הכתיבה. נדפסת על טבלא גדולה להדביק אל הקיר בבה"ס.
מחירה 20 קאפ׳. פאר׳ 2 קאפ׳.
מדבקת על ניר עב—30 קאפ׳. פאר׳ 6 ק׳.

2] אלפא ביתא מצוירת בצבעים (כנ"ל) מטולטלת, ערוכה בקוביות (בגזרי עץ קטנים), בתבת־ניר יפה— ובתוכה לוחות־לדוגמא ערוכות לזה.
מחירה 75 ק׳. פאר׳ 10 קאפ׳.

3] הנ"ל, בגזרי ניר עב קטנים, בתבת ניר כנ"ל.
מחירה 60 ק׳. פאר׳ 10 ק׳.

4] אלפא ביתא מטולטלת, ערוכה בקוביות. אותיותיה מדבקות על גזרי עץ קטנים מרבעים (קוביות) עם גזירות מיוהרות, להרכיב מהן מלות ומאמרים— ערוכה בתבת ניר.
מחירה 60 קאפ׳. פאר׳ 20 קאפ׳.

5] הנ"ל, מדבקת על גזרי ניר עב קטנים, בתבת ניר כנ"ל.
מחירה 50 ק׳. פאר׳ 10 ק׳.

6] אלפא ביתא מצוירת בצבעים (עפ"י השטה הטבעית), עם 82 ציורים יפים. נדפסת על טבלא גדולה להדביק אל הקיר בבה"ס.
מחירה 25 קאפ׳. פאר׳ 2 קאפ׳.
מדבקת על ניר עב—35 ק׳. פאר׳ 8 ק׳.

7] הנ"ל, במחברת קטנה ונאה, מכורכת במעטפה ציורית (בצבעים) יפה.
מחירה 50 קאפ׳. פאר׳ 10 קאפ׳.

8] אלפא ביתא מצוירת בצבעים (כנ"ל) מטולטלת, ערוכה בקוביות. ערוכה בתבת ניר גדולה ויפה עם ציור נאה בצבעים ממעל.
מחירה 1 רובל. פאר׳ 20 ק׳.

9] עברית בלשון עם ועם. למוד הקריאה למתחילים. י. לוינזון וי. ח. טביוב. I למדברים רוסית, II למדברים זרגון.
מחיר כל מחברת בכריכה 25 ק׳. פאר׳ 4 ק׳.

10] ראשית דעת שפת עבר (כנ"ל עם ציורים). מ. קרינסקי.
מחירו 30 קאפ׳, מכ׳ בבד 40 ק׳. פארטא 6 קאפ׳.

11] הקריאה העברית (למתחילים). י. ב. לבנר.
מחירו 15 קאפ׳, מכ׳ בבד 25 קאפ׳. פאר׳ 4 ק׳.

12] בית הספר לתורת הכתיבה העברית, בחמש מחברות (מאושר מטעה"מ). מ. קרינסקי.
מחיר כל מחברת 7 קאפ׳. פארטא 2 קאפ׳.

13] לפי הטף להורות את הילדים לדבר עברית מבלי עזרת תרגומים. ה. ילין.
ספר המורה, שני חלקים (החלק השני עם לוחות־תמונות).
מחיר כל חלק 75 ק׳, מכ׳ בבד 90 ק׳. פאר׳ 10 ק׳.
שני החלקים מכ׳ יחד בבד 1.70. פאר׳ 14 ק׳.

14] מקרא לפי הטף, להורות את ילדי ישראל קרא וכתוב ודבר עברית, על פי השטה הטבעית, עברית בעברית, עם ציורים. הנ"ל.
ספר התלמיד, שני חלקים.
מחיר כל חלק 75 קאפ׳ בכריכה. פאר׳ 8 ק׳.

15] המכין. פרוזדור לכל ספרי הלמוד. (מאושר מטעה"מ). י. ח. טביוב.
מחירו 30 ק׳, מכ׳ בבד 40 ק׳. פאר׳ 6 ק׳.

16] ראשית למודי שפת עבר (עם תרגום המלות ברוסית ואשכנזית באותיות עבריות). י. גרזובסקי.
מחירו 50 ק׳, מכ׳ בבד 65 ק׳. פאר׳ 8 ק׳.

17] גן הילדים. כריסטומתיה עברית עם תרגום המלים ברוסית ואשכנזית (באותיות עבריות, עם ציורים). ש. ברמן.

מהדורא חדשה מתוקנת.
חלק ראשון מחירו 75 ק׳, מכ׳ בבד 90 ק׳. פאר׳ 10 ק׳.
חלק שני מחירו 50 ק׳, מכ׳ בבד 65 ק׳. פאר׳ 6 ק׳.
שני החלקים מכ׳ יחד בבד 1.45 רובל. פאר׳ 16 ק׳.

18] בת חיל או תורת אם, ספר מקרא לבנות ישראל. י. מיוחס.
מחירו 40 ק׳, מכ׳ בבד 50 ק׳. פאר׳ 6 ק׳.

19] מדריך הילדים. מתודה וכריסטומתיה (עם תרגום המלות ברוסית) בב׳ חלקים (מאושר מטה"מ). ק. וליצקי.
כל חלק 35 ק׳, מכ׳ בבד 50 ק׳. פאר׳ 8 ק׳.
שני החלקים מכ׳ יחד בבד 85 ק׳. פאר׳ 14 ק׳.

20] רע הילדים. ספר מקרא למתחילים, כלו מנקד, עם „אוצר המלים“ בתרגום רוסי (מאושר מטעה"מ). י. ב. לבנר.
מחירו 40 ק׳, מכ׳ בבד 50 ק׳. פארטא 8 קאפ׳.

21] ידידנו. מועדי ישראל ותפלותיהם עם תרגום המלות ללשון רוסיה (מאושר מטעה"מ). הנ"ל.
מחירו 40 ק׳, מכ׳ בבד 50 ק׳. פאר׳ 6 ק׳.

22] מורה הילדים. מתודה עם תרגום המלות ברוסית ואשכנזית באותיות עבריות (מאושר מטעה"מ). י. ח. טביוב.
מחירו 90 קאפ׳, מכ׳ בבד 1.05. פאר׳ 14 קאפ׳.
מפתח (לתרגומי מורה הילדים) הנ"ל.
מחירו 10 ק׳, מכ׳ בבד 20 ק׳. פאר׳ 4 ק׳.

23] עדן הילדים. כריסטומתיה עברית עם תרגום המלות ברוסית, אשכנזית באותיות עבריות, צרפתית ואנגלית. (מאושר מטעה"מ). הנ"ל.
חלק ראשון מחירו 80 קאפ׳, מכורך בבד 95 ק׳. פארטא 10 קאפ׳.
חלק שני מחירו 70 ק׳, מכורך בבד 85 קאפ׳. פארטא 8 קאפ׳.

24] אגרון לבני הנעורים. מכתבים למופת לילדים ולילדות, לנערים ולנערות, עם מלון לכל המלים והמבטאים החמורים. הנ"ל.
מחירו 50 קאפ׳, מכ׳ בבד 65 ק׳, מכ׳ הדר 75 ק׳. פארטא 8 ק׳.

25] בית ספר עברי. ספר מקרא ולמוד. י. גרזובסקי.
חלק ראשון 25 ק׳, מכ׳ בבד 35 ק. פאר׳ 4 ק׳.
חלק שני 50 ק׳, מכ׳ בבד 65 ק׳. פאר׳ 8 ק׳.
חלק שלישי 75 ק׳, מכ׳ בבד 90 ק׳. פאר׳ 12 ק׳.

26] הדקדוק העברי. דקדוק קצר למתחילים, מנוקד. ל. שאצקי.
מחירו 40 ק׳, מכ׳ בבד 50 ק׳. פאר׳ 6 ק׳.

27] תרגילי הדקדוק העברי (להקראה ונתוח). הנ"ל.
מחירו 30 ק׳, מכ׳ בבד 40 ק׳. פאר׳ 6 ק׳.

28] מחברות לנתוחי־דקדוק (שלש מחברות). א. י. גוטליב.
מחיר כל מחברת 10 ק׳. פאר׳ 2 ק׳.

29] דקדוק לשון עברית מאת שמואל דוד לוצטו (יש"ר), מעבד ע"י אברהם כהנא.
מחירו 50 ק׳, מכ׳ בבד 65 ק׳. פאר׳ 8 ק׳.

30] מערכת הפעלים (ספר שמושי). א. קליינמן.
מחירו 50 ק׳, מכ׳ בבד 65 ק׳. פאר׳ 8 ק׳.

31] קצור דברי הימים לעם ישראל מראשית היותו עד היום הזה (מנוקד). י. גרזובסקי.
מחירו 50 קאפ׳, מכורך בבד 60 ק׳, מכורך הדר 70 ק׳. פארטא 6 ק׳.

32] תולדות עם ישראל (מנוקד). א. ז. רבינוביץ.
חלק ראשון מחירו 50 ק׳, מכ׳ בבד 65 ק׳. פאר׳ 8 ק׳.
חלק שני מחירו 55 ק׳, מכ׳ בבד 70 ק׳. פאר׳ 8 ק׳.
חלק שלישי מחירו 80 קאפ׳, מכ׳ בבד 90 קאפ׳. פאר׳ 10 ק׳.
כל שלשת החלקים (כל הספר) מכורכים יחד בבד הדר 2,10. פאר׳ 20 ק׳.
נמצא להמכר גם בספרים קטנים: ספר א׳ ב׳ ה׳ כ"א 15 ק׳; ספר ג׳ ד׳ ו׳ ז׳ ח׳ ט׳ י׳ כ"א 20 ק׳. פאר׳ לכל ספר 2 ק׳.

33] למען אחי הקטנים. שירי ילדים (פורמט גדול). א. ליבושיצקי.
מחירו 60 ק׳, מכ׳ פשוט 75 ק׳, מכ׳ הדר 85 ק׳, פארטא 10 ק׳; על ניר ריגאל 1 ר׳, מכ׳ הדר 1.25. פאר׳ 12 ק׳.

34] הכנור. קובץ שירים לילדים ולבני הנעורים, מאת משוררים שונים, ספר ראשון: שירי הטבע. ספר שני: משלים. ספר שלישי: אגדות.
מחיר כל ספר 25 ק׳; מכ׳ 35 ק׳. פארטא 6 ק׳.

35] פרקי אבות לבני הנעורים (עם תרגום רוסי והערות ובאורים). א. ליבושיצקי.
מחירו 25 ק׳, מכ׳ בבד 35 ק׳. פאר׳ 4 ק׳.

36] בעיר וביער (משלים), ב"ח. י. שטינברג.
מחיר כל חלק 30 ק׳, מכ׳ בבד 40 ק׳. פאר׳ 4 ק׳.
שני החלקים ביחד מכורך בבד 80 ק׳. פאר׳ 8 ק׳.

37] שיחות ילדים. קובץ אגדות מקוריות לילדים (פורמט גדול). מנוקד. הנ"ל.
מחירו 40 ק׳, מכ׳ 65 ק׳. פארטא 6 קאפ׳.

38] כל אגדות ישראל (פורמט גדול, מנוקד, מאושר מטעה"מ). י. ב. לבנר.
חלק ראשון מחירו 75 ק׳, מכ׳ הדר בבד 1 רובל. פאר׳ 8 ק׳.
חלק שני מחירו 1.05 ר׳, מכ׳ בבד 1.65, הדר בבד 1.75. פארטא 16 ק׳.
שני החלקים מכ׳ יחד הדר בבד 2.60. פאר׳ 24 ק׳.

39] עולם קטן. עתון מצויר לבני הנעורים. מהדורא ראשונה.
65 חוברות בחמשה כרכים (13 חוב׳ בכל כרך).
כל כרך במחיר 1.50 רובל.
כל 26 חוב׳ מכ׳ יחד 3 רובל.
כל הקבוצה ביחד מכ׳ הדר 6 רובל.

40] לוח־עולם קטן. קובץ ספרותי ושמושי לבני הנעורים לשנת תרס"ג עם תמונות וציורים.
מחירו 75 קאפ׳, לחותמי ה„עולם קטן“ רק 50 ק׳. מכ׳ בניר 10 ק׳ (מכ׳ הדר 25 ק׳) בעד הכריכה.

41] ספר החנכה. מאסף לבני הנעורים עם תמונות וציורים.
מחירו 25 ק׳, מכ׳ 40 ק׳. פארטא 4 ק׳.

42] פרקי תלמוד. כריסטומתיה תלמודית למתחילים, עם תרגום המלות התלמודיות ברוסית ואשכנזית (באותיות עבריות). א. ל. ביסקא.
מחירו 40 ק׳, מכ׳ בבד 55 ק׳, פאר׳ 6 ק׳.

43] מורה הסגנון ושמוש הלשון העברית (עם דוגמאות ופרקי שנון רבים לשמוש המעשי, וחלק מיוחד על תורת הנקוד לכל פרטיה). י. ח. טביוב.
מחירו 1 ר׳, מכ׳ בבד 1.15. פאר׳ 14 ק׳.

44] תורת הספרות. מורה חקי הסגנון הפרוזי והשירי ותורת הספרות לכל חלקיה השונים (עם דוגמאות רבות מכל מקצעות הספרות העברית בכל תקופותיה). ש. ל. גרדון.
מחירו 1 ר׳, מכ׳ בבד 1.15. מכ׳ הדר 1.25 ר׳. פאר׳ 14 ק׳.

45] מבחר הספרות. אנתולוגיה עברית, מכילה לקוטים נבחרים ממיטב הספרות העברית החדשה בשיר ובפרוזה של משוררינו וסופרינו הגדולים (עם תולדות כל סופר וערכו והערות נחוצות). י. ח. טביוב.
מחירו 90 ק׳, מכורך בבד הדר 1.15. פאר׳ 14 ק׳.

46] תולדות היהודים (הסטורית פופולרית ערוכה לעם ולבני הנעורים). יעקב פרנקל.
מחיר חלק א׳, ב׳, ג׳ 55 ק׳ כ"א. פאר׳ 6 ק׳; חלקי ד׳, ה׳ 75 ק׳ כ"א. פאר׳ 10 ק׳. בשני כרכים מכ׳ הדר כל כרך 1.75 ר׳. פארטא 20 קאפ׳.

47] מלון של כיס. מעברית לרוסית ואשכנזית (באותיות עבריות). מלון מלא ושלם לשפה העברית הישנה והחדשה, של התנ"ך, התלמוד והמדרשים ושל הספרות העברית החדשה. י. גרזובסקי וד"ר י. קלוזנר.
מחירו 2.35 רובל, מכ׳ הדר 2.60. פארטא 20 ק׳.

Издательство „ТУШІЯ“, Варшава. — Verlag „TUSCHIJAH“, Warschau.

Herausgeber u. Eigenthümer: Verlag „Tuschijah“. Verantwortlicher Redacteur S. M. Laser. Druck von Josef Fischer in Krakau.